

RIKSLØNNSNEMNDAS KJENNELSE

AV 13 OKTOBER 1998

I SAK NR 6/1998

I tvisten mellom Akademikernes
Fellesorganisasjon og Staten v/Arbeids-
og administrasjonsdepartementet i
forbindelse med tariffrevisjonen pr 1 mai
1998

I GENERELT	2
II KJENNELSE	3
1. SAKSGANGEN FREM TIL BEHANDLING I RIKSLØNNSNEMNDA	3
2. PARTENES PÅSTANDER	5
2.1 Akademikernes Fellesorganisasjon	5
2.2 Staten v/Arbeids- og administrasjonsdepartementet	6
3. PARTENES ANFØRSLER	7
3.1 Akademikernes Fellesorganisasjon	7
3.1.1 Innledning - bemerkninger	7
3.1.2 Lønnsnivået og mindrelønnsutviklingen i offentlig sektor	9
3.1.3 Resultater fra andre tariffoppgjør	14
3.1.4 AFs krav ved tariffforhandlingene	15
3.1.5 Forhandlingene	19
3.1.6 Virkningstidspunkt	21
3.2 Staten v/ Arbeids- og administrasjonsdepartementet	21
3.2.1 Innledning	21
3.2.2 Avtalesystem og parter i staten	22
3.2.3 Forutsetninger foran inntektsoppgjøret	25
3.2.4 Forhandlingene i staten	31
3.2.5 Mekling	36
3.2.6 Stortingets behandling av lønnsoppgjøret	40
3.2.7 Lov om tvungen lønnsnemnd	40
3.2.8 Kommentarer til krav og meklingsresultat	41
3.2.9 Virkningsdato	45
4. RIKSLØNNSNEMNDAS MERKNADER	45
4.1 Den økonomiske situasjonen	45
4.1.1 Internasjonal økonomi	45
4.1.2 Norsk økonomi	46
4.1.3 Lønnsoppgjøret 1998	46
4.2 Økonomisk ramme for oppgjøret - tilbud og krav.	55
4.3 Nærmere om den aktuelle tvist	57
4.3.1 Generelt	57
4.3.2 Kravene som er reist av AF-S	62
4.3.3 Virkningstidspunkt	65
III SLUTNING	67

I GENERELT

Twisten mellom Akademikernes Fellesorganisasjon (AF) og staten v/Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD) i forbindelse med tariffrevisjonen pr 1 mai 1998.

Nemndas sammensetning:

Advokat Ellen Mo
Professor Steinar Strøm
Avdelingsdirektør Anne Britt Evensen Norum
Nestleder Berit Irene Tolg, LO-stat
Avdelingsdirektør Ingrid Haugen
Anders Folkestad, Akademikernes Fellesorganisasjon
Randi Stensaker, Arbeids- og administrasjonsdepartementet

Med hjemmel i lov av 19 desember 1952 nr 7 om lønnsnemnda i arbeidstvister § 2 annet ledd, er Anders Folkestad og Randi Stensaker utpekt av partene i tvisten. Etter samme lov § 2 tredje ledd stemmer fra arbeidstakersiden Anders Folkestad og fra arbeidsgiversiden Randi Stensaker.

Rådgiver Kari T Nordli og førstekonsulent Eli Mette Jarbo har fungert som nemndas sekretærer.

Partene har gjort rede for sine standpunkter ved skriftlig innlegg og muntlig prosedyre for nemnda under hovedforhandling 15 september 1998 og i nemndsmøter 15, 21 og 25 september og 12 og 13 oktober 1998. Rikslønnsnemnda har tatt stilling til partenes påstander slik de fremkom under hovedforhandling og i nemndsmøter.

Etter at saken har vært drøftet i nevnte møter avsa Rikslønnsnemnda 13 oktober 1998 denne

II KJENNELSE

1. SAKSGANGEN FREM TIL BEHANDLING I RIKSLØNNSNEMNDA

Arbeidstvisten mellom AF og staten v /Arbeids- og administrasjonsdepartementet er oppstått i forbindelse med revisjon av tariffavtalen pr 1 mai 1998.

Forhandlinger om ny tariffavtale ble ført mellom staten v/Arbeids- og administrasjonsdepartementet og organisasjonene på arbeidstakersiden om revisjon av de respektive tariffavtalene. Alle organisasjonene brøt forhandlingene, og partene ble innkalt til mekling hos Riksmeklingsmannen. Det første meklingsmøtet ble avholdt 6 mai 1998. Avsluttende mekling ble holdt 27 mai og natt til 28 mai 1998.

Et fremlagt meklingsforslag ble akseptert av LO, Yrkesorganisasjonenes Fellesorganisasjon, Norsk Lærergag og Politiets Fellesforbund, mens AF ikke aksepterte forslaget og iverksatte den varslede streiken.

Fra torsdag 28 mai 1998 var ca 3000 av AFs medlemmer i statssektoren i streik, fordelt på følgende forbund:

Bibliotekarforbundet, Den norske kirkes presteforening, Den Norske Jordmorforening, Det Norske Diakonforbund, Fellesorganisasjonen for Norsk Flygelederforening og Norsk Meteorologiforening, Lærergagbundet, Norges Farmaceutiske Forening, Norges Ingeniørorganisasjon NITO, Norsk Ergoterapeutforbund, Norsk Forskerforbund, Norsk Naturforvalterforbund, Norsk Radiografagforbund, Norsk Skolelederforbund, Norsk Sykepleierforbund, Norske Fysioterapeuters Forbund, Samfunnsviternes Fagforening, Skatterevisorenes Forening, Sosialøkonomenes Fagforening og Statens Bilsakkyndiges Forening.

Et flertall av de medlemmer som ble tatt ut i streik, var lærere, sykepleiere og ingeniører, og streikeuttaket var i hovedsak konsentrert om ni fylker.

Streiken ble utvidet med virkning fra 8 juni 1998, ved at ytterligere 1505 arbeidstakere ble tatt ut. Opptappingen omfattet de samme fylkene.

12 juni 1998 ble streiken igjen trappet opp ved at 1400 nye medlemmer ble omfattet av konflikten.

Kommunal- og regionalministeren innkalte partene til møte 15 juni 1998. Statsråden informerte om at Regjeringen, på grunn av de store konsekvensene av streiken og fordi situasjonen virket svært fastlåst, hadde besluttet å fremme forslag om bruk av tvungen lønnsnemnd for å stanse konflikten. Etter henstilling fra statsråden meddelte AF at arbeidet ville bli gjenopptatt umiddelbart.

Ved lov av 19 juni 1998 ble det bestemt at arbeidstvisten skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

Rikslønnsnemndas kjennelse 6/1998

Loven har denne ordlyden:

§ 1

Twisten mellom Akademikernes Fellesorganisasjon og staten v/ Arbeids- og administrasjonsdepartementet i forbindelse med tariffrevisjonen pr 1 mai 1998 skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

§ 2

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans eller blokade til løsning av tvisten.

Reglene i lov av 19 desember 1952 nr 7 om lønnsnemnd i arbeidstvister får tilsvarende anvendelse.

§ 3

Loven her trer i kraft straks.

2. PARTENES PÅSTANDER

2.1 Akademikernes Fellesorganisasjon

1. Hovedtariffavtalens vedlegg 1, lønnsplanheftet 36¹, tillagt AFs gjenstående krav, gjøres gjeldende med virkning fra 01.08.98.
2. Det avsettes en pott på 2 prosent til lokale forhandlinger med virkning fra 01.09.98. .

Som en sentral føring på de lokale forhandlingene tas inn:

De lokale forhandlingene skal ivareta hensynet til likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning, kompetanse og ansvar samt arbeidsbelastning i stillingen.
3. Hovedlønnstabellen endres med virkning pr 01.05.1998 i tråd med Riksmeklingsmannens skisse t.o.m. ltr 33, og i henhold til AFs krav, jf bilag 8 punkt 3.3 og bilag 9 (i AFs prosesskriv), f.o.m. ltr 44.
4. Særlige satser reguleres tilsvarende den gjennomsnittlige prosentvise endring i oppgjøret for øvrig.
5. Virkningstidspunktet for det generelle tillegget, jfr. påstandens pkt. 3 og 4, settes til 01.05.98.
6. AF tar til etterretning pkt. 5.7 samt protokolltilførsel nr 3 i Riksmeklingsmannens skisse vedrørende etter- og videreutdanning og forutsetter at den gjøres gjeldende for AFs grupper.
7. AF tar til etterretning protokolltilførsel nr 5 i Riksmeklingsmannens skisse vedrørende fjernarbeid og forutsetter at den gjøres gjeldende for AF.
8. Fellesbestemmelsene endres i tråd med AFs krav.
9. Øvrige endringer i Hovedtariffavtalen som følger av Riksmeklingsmannens skisse forutsettes gjort gjeldende for AFs grupper med unntak av pkt 2 Lokale forhandlinger, underpunkt 2.1 Parter hvor nytt 2. ledd utgår.
10. Uorganiserte tjenestemenn må skriftlig søke om eventuell regulering av sine lønnsforhold.

---

¹ AF viser til sitt prosesskriv punkt 5.2 og fastholder at disse forhandlingene først skulle ha vært gjennomført etter at Rikslønnsnemnda hadde behandlet tvisten mellom AF og staten.

2.2 Staten v/Arbeids- og administrasjonsdepartementet

1. Hovedtariffavtalen 1. mai 1998 - 30. april 2000 mellom staten ved Arbeids- og administrasjonsdepartementet på den ene side og LO Stat, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat og Norsk Lærerlag på den annen side gjøres gjeldende for medlemmer av Akademikernes Fellesorganisasjon som er omfattet av hovedtariffavtalen, med unntak av virkningstidspunkt.
2. Virkningstidspunktet settes til 15. juni 1998 for de av AFs medlemmer som ikke omfattes av tjenestetvistloven § 26 a.
3. For de av AFs medlemmer som omfattes av tjenestetvistloven § 26 a settes virkningstidspunktet til 1. mai 1998.

3. PARTENES ANFØRSLER

3.1 Akademikernes Fellesorganisasjon

3.1.1 Innledning - bemerkninger

3.1.1.1 Akademikernes Fellesorganisasjon

Akademikernes Fellesorganisasjon (AF) er en hovedorganisasjon av foreninger med medlemmer som har høyere utdanning. AF ble etablert 1. januar 1975 og avløste Embedsmennenes Landsforbund (EL) og Norges Akademikersamband (NAS).

AF har pr. dags dato ca 240.000 medlemmer fordelt på privat, kommunal og statlig sektor.

Det er opprettet et lønns- og forhandlingsutvalg for AF seksjon stat, AF-S, som forhandler for de av AFs medlemmer som får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt gjennom forhandlinger med staten. Pr. 01.01.98 utgjorde medlemstallet i statlig tariffområde 65.085.

Forhandlingsutvalget har iht AFs vedtekter fullmakt til å utforme AFs krav overfor staten, samt gjennomføre forhandlinger og mekling. Forhandlingsutvalget kan i tillegg vedta eller anbefale forhandlingsresultater og vedta uravstemning. Utvalget kan iverksette streik etter styrets beslutning.

Forhandlingsutvalget er bredt sammensatt av representanter for AFs medlemsgrupper, jfr «Regler for sammensetning og votering i lønns- og forhandlingsutvalget, seksjon stat AF-S».

3.1.1.2 Dannelsen av Akademikerne

Mandag 20. oktober 1997 ble dannelsen av Akademikerne bekjentgjort. Bak dannelsen av den nye organisasjonen sto fire av medlemsorganisasjonene i AF, samt Den norske Lægeforening. De fire organisasjonene var:

Norske Sivilingeniørers Forening
Norske Siviløkonomers Forening
Den norske tannlegeforening
Norges Juristforbund

Senere varslet Arkitektenes Fagforbund, Den Norske veterinærforening og Norsk Psykologforening utmelding.

Den nye organisasjonen er på lik linje med AF ment å skulle være en hovedorganisasjon for medlemmer som har høyere utdanning.

Etter dannelsen av Akademikerne oppsto spørsmålet om hvilken av hovedorganisasjonene som forvaltet forhandlingsretten for de medlemsorganisasjonene som ønsket å forlate AF. Det har vært gjennomført to rettstvister knyttet til forhandlingsretten. Når det gjelder forhandlingsrett etter tjenestetvistloven § 3, avsa Arbeidsretten dom 27. mars 1998. Saken var anlagt av Akademikerne mot staten med krav om forhandlingsrett. Arbeidsretten frifant staten og fastslo at AF forvaltet forhandlingsretten for sine medlemsorganisasjoner frem til det tidspunkt medlemsskapet i AF formelt var opphørt. Etter AFs vedtekter opphører medlemsskapet for de fire organisasjonene i Akademikerne pr 31. desember 1998.

Etter at årets forhandlinger var gjennomført, har ytterligere 5 medlemsforeninger varslet utmelding av AF. Disse er:

Den norske kirkes presteforening
Norsk Forskerforbund
Norsk Naturforvalterforbund
Samfunnsviternes Fagforening
Sosialøkonomenes Fagforening

På bakgrunn av det som foran er anført er det derfor klart at Rikslønnsnemndas kjennelse omfatter alle AFs medlemsorganisasjoner, herunder de medlemsorganisasjonene som også har medlemsskap i Akademikerne.

3.1.1.3 AFs lønnspolitiske mål

AF har følgende mål for sitt lønnspolitiske arbeid:

- Øke samfunnets verdsetting av høyere utdanning
- Etablere et lønnsnivå som gjør at det lønner seg for den enkelte å investere i høyere utdanning
- Etablere et lønnsnivå som står i forhold til samfunnets behov for den enkeltes kompetanse og profesjonelle ansvar.
- Fjerne kjønnsbaserte lønnsforskjeller og etablere likelønn for den enkelte og for yrkesgrupper med tilsvarende utdanning, kompetanse og ansvar.
- Etablere et lønnsnivå som er på høyde med tilsvarende grupper i samfunnet.

I tilknytning til dette har AF gjennom tariffoppgjørene som mål å etablere likelønn for alle grupper, herunder likelønn mellom kjønnene. Etter AFs mening vil man best kunne oppnå dette ved å gi likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning, kompetanse og ansvar.

Den uttelling man i dag får for hvert års utdanning utover videregående skole, står ikke i noe rimelig forhold til den uttelling man får for hvert års utdanning opp til videregående skolenivå (fagarbeider).

For å sikre en likeverdig uttelling for hvert års utdanning utover videregående skole, har AF laget en modell hvor vi i 1995 beregnet hvert års lønnsmessige uttelling opp til videregående skolenivå og la den samme lønnsmessige uttelling til grunn for stillinger med krav til høyere utdanning.

«Politikken fra de sentrale partene fremmer lokal lønnsdifferensiering på to måter. For det første er det slik at det som settes av til lokale tillegg er såpass lite at det tvinger de lokale aktørene til å gjøre individuelle avveininger. Det blir umulig å smøre de lokale tilleggene jevnt utover rett og slett fordi de er for små. For det andre presser de sentrale partene sammen lønnsstrukturen før de lokale forhandlingene tar til, noen som fører til økt press på de høyere lønnsnivåene i de etterfølgende forhandlingene.

Så langt tyder våre analyser på at de sentrale partene har kontroll over lønnsstrukturen i staten. De generelle tilleggene har hatt en klar lønnsutjevneende effekt, og lokal tilpasning og glidning har ikke på langt nær kompensert for denne utviklingen. De sentrale partene har kanskje sett for seg at lokale tillegg vil føre til økte lønnsforskjeller, og dermed klemmer de sammen lønnsstrukturen på forhånd. I så fall har de overkompensert for det som skjer lokalt.»

Dette problemet er også omtalt av Fafo-forsker Torgeir Aarvaag Stokke i LO-Aktuelt nr 12/98, side 26, som viser til at

«...både LO og YS var med på å åpne for et større innslag av lokal lønnsdannelse i det offentlige da lønssystemene ble myket opp tidlig på 1990-tallet. Men begge organisasjonene har vært skeptiske og frykter at de lokale lønnsforhandlingene kunne undergrave den solidariske lønnspolitikken.

Kanskje har LO og YS vært så bekymret for at denne reformen skulle føre til lokal utglidning at de har overkompensert i de sentrale forhandlingene.

I hvert fall er det beviselig at lønnsspredningen i offentlig sektor har blitt atskillig mindre i løpet av 1990-årene, til tross for at det er åpnet for lokale forhandlinger. Med unntak for 1996 har de lokale forhandlingene vært nøytrale i forhold til lønnsspredningen, mens lavlønsprofilen i de sentrale forhandlingene har minsket spredningen.

Forskjellen er stor i forhold til privat sektor der de høyere funksjonærene i mye mindre grad omfattes av kollektive forhandlinger.

I privat sektor heter det gjerne at mens LO og YS får sitt i de sentrale forhandlingene, får funksjonærene sitt lokalt. Dette systemet har resultert i en påfallende stabilitet i lønnsutviklingen mellom arbeidere og funksjonærer i privat sektor. Og det betyr at i privat sektor har de ulike aktørene hver sine arenaer der de kan få ventilert misnøye og oppnå resultater de kan være tilfreds med.»

Et tilsvarende lønssystem som har skapt stabilitet i privat sektor, mangler i offentlig sektor, jfr. pkt 3.1.3.1.

2. Sentrale justeringer

Størrelsen og innretning av de sentrale justeringene må brukes som et aktivt virkemiddel for å motvirke de negative konsekvenser av innretningen på hovedlønnstabellen, og være et hovedelement for å etablere likelønn basert på stillingens krav til utdanning, kompetanse og ansvar.

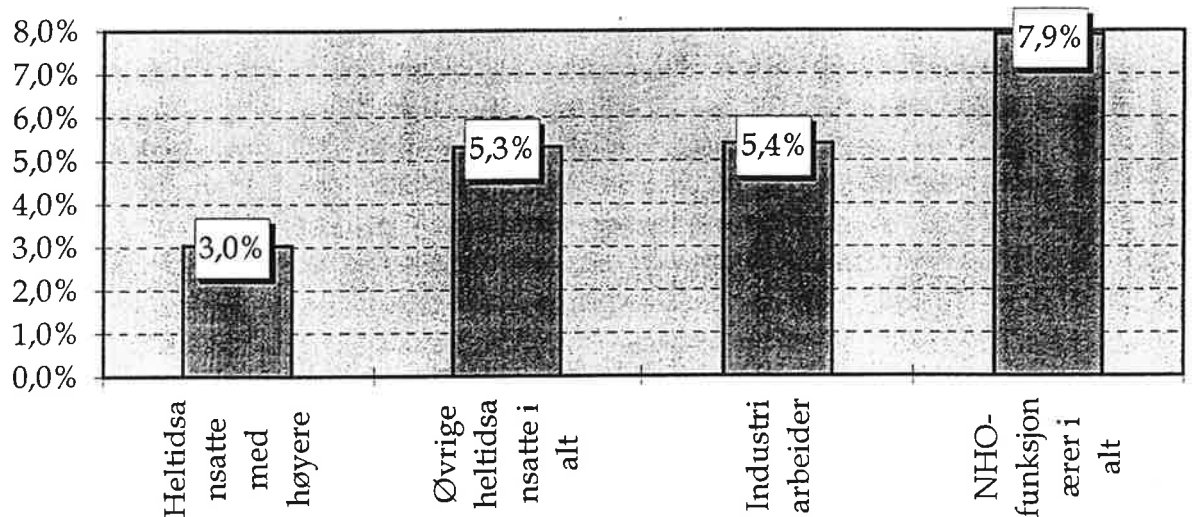
Kilde:

Funksjonærstatistikk for årene 1993-97 og lønnsstatistikk for staten og skoleverket for årene 1993-97.

AF vil hevde at fordelingsvirkningene av solidaritetsalternativet har forsterket de lønsmessige skjevheter og gitt en urimelig lønsmessig fordeling mellom/og innen de forskjellige tariffområder, jfr. diagrammet under. Etter AFs mening bør det derfor være rom for kompensasjon for den mindrelønnsutvikling som ansatte med høyere utdanning i det statlige tariffområde har hatt.

Solidaritetsalternativet. Reallønnsvekst 1992 -1996.

Statsansatte vs industriarbeider og NHO-funksjonærer ialt

1.Hovedlønntabellen

De sentrale parter har bl.a. gjennom utformingen av hovedlønntabellen hatt ansvaret for utviklingen av relasjonene mellom de ulike stillingsgrupper. Gjennom flere år har det vært gitt like og i noen tilfelle fallende kronetillegg. Dette har gitt seg utslag i at avstanden mellom topp og bunn på tabellen er dramatisk endret. I 1996 og 1997 er det gjort analyser av hvilken virkning de sentrale tilleggene har på lønnsspredningen, jfr. «Lønnsforskjeller og lønnsystem i Staten», ISF-rapport 1996:4 av Erling Barth og Hang Yin og «Lønnsforskjeller i staten», ISF-rapport 1997:20 av Pål Schøne. Fra sistnevnte rapport siteres:

«Rapporten analyserer lønnsstrukturen i staten før og etter omleggingen av lønnsforhandlingssystemet. I rapporten er 1991 regnet som det første året med det nye lønnsforhandlingssystemet. Ett hovedanliggende i rapporten er å analysere konsekvenser av omleggingen etter at lønnsforhandlingssystemet har fått virke noen år.

Rapporten konkluderer med at de sentrale tilleggene reduserer lønnsspredningen i staten og at de lokale tilleggene bidrar til økt lønnsspredning, men at dette ikke oppveier sammenpressingen fra de sentrale oppgjørene.»

Fra ISF-rapport 1996:4 siteres:

For fullstendighetens skyld nevner vi at AF internt har plukket ut en del referansestillinger over begynnernivå hvor vi har vedtatt mål for minstelønn basert på kompetanse og ansvar.

3.1.1.4 Tjeneste- og embetsmenn som ikke har streikerett

Rikslønnsnemndas behandling etter Ot.prp. nr 8 1997-98 omfatter ikke tjeneste- og embetsmenn som ikke har adgang til å gå til arbeidsnedleggelse. Imidlertid omfatter tvisten også disse statsansatte.

AF vil derfor, med hjemmel i tjenestetvistloven § 26 a, anmode Rikslønnsnemnda om at også denne tvisten avgjøres samtidig.

3.1.2 Lønnsnivået og mindrelønnsutviklingen i offentlig sektor

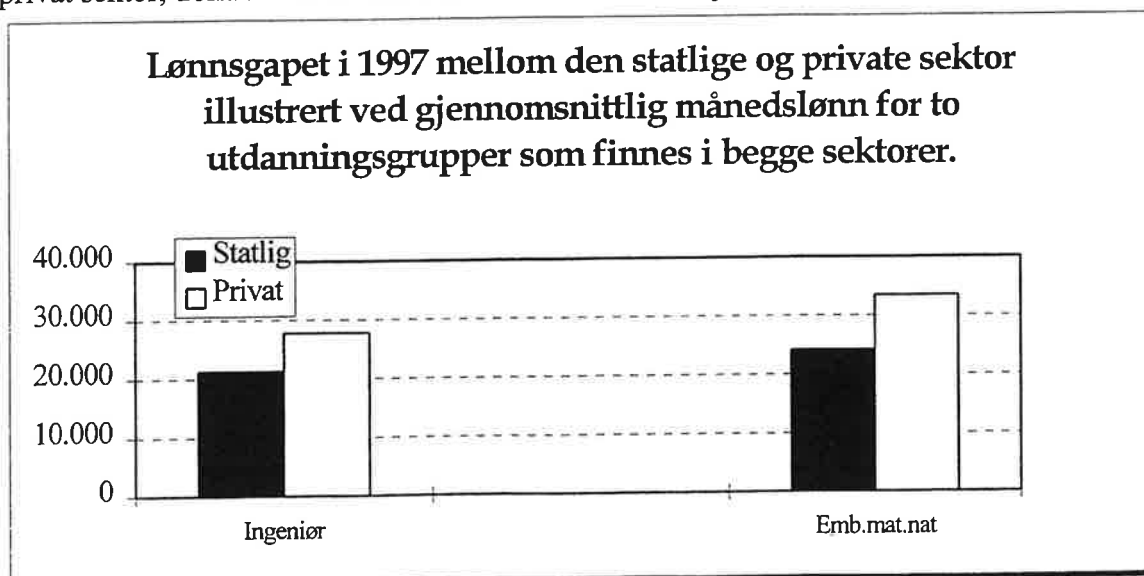
3.1.2.1 Lønnsnivået

Allerede i Statens lønnskomite av 1988 (NOU 1990:32) ble det slått fast at statens lønnsnivå avtar i forhold til det private næringsliv med stigende stillingsnivå. Sitat:

«Materialet gir grunnlag for klare konklusjoner. Selv om det er variasjoner fra et år til et annet, er trenden klar. For alle stillingene i materialet har de statlige stillingene hatt en dårligere lønnsutvikling enn tilsvarende stillinger i NHO i perioden. For de høyeste stillingene er det etterhvert blitt stor forskjell i lønnsnivå. For de laveste stillingene har staten et mer konkurransedyktig lønnsnivå.»

Utviklingen de senere år har forsterket dette bildet. Nivåforskjellen eller lønnsgapet mellom lønningene i staten og det private næringsliv er stadig blitt større.

Ser vi på to utdanningsgrupper i staten og sammenlikner gjennomsnittslønnen i 1997 med privat sektor, dokumenterer disse de markerte nivåforskjeller:

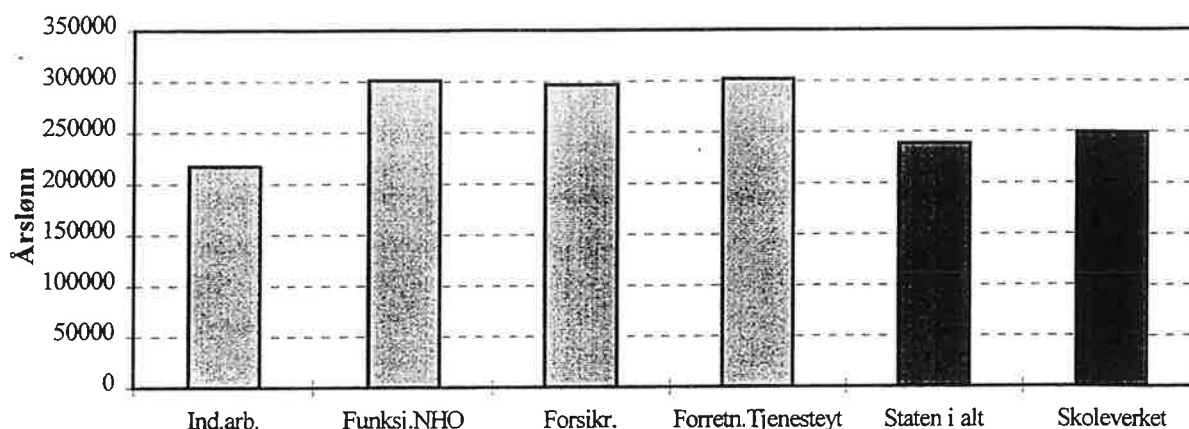

Kilde:

NHOs funksjonærstatistikk - 01.09.1997 samt Statens sentrale tjenestemannsregister og Sentralt tjenestemannsregister for skoleverket 01.10.1997

Gapet i lønnsnivået framgår også av tabell 3.1/3.2 i rapport nr 2, 1998 fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Grafen under viser nivået for 1997.

Lønnsnivå i statlig/privat tariffområde. 1997.

3.1.2.2 Mindrelønnsutviklingen

AF vil innledningsvis vise til tabellen «Lønn etter næring», side 65 i Økonomisk analyse nr 1/98 fra Statistisk Sentralbyrå. Her framgår det at de offentlige tariffområder generelt, og det statlige spesielt, har hatt en klart dårligere utvikling over tid enn samfunnet for øvrig. AF har framstilt tabellen som diagram.

Av tabellen under går det frem at mindrelønnsutvikling i det statlige tariffområde for ansatte med høyere utdanning i forhold til funksjonærer med høyere utdanning i NHO-området, har vært 2,6 prosentenheter i de to siste tariffperioder.

Lønnsutvikling statlig/privat tariffområde

	Funksjonærer i NHO I alt m/høyere utdanning	Industri- arbeider	Statlig tariffområde I alt m/høyere utdanning		Mindrelønnsutvikling m/høyere utdanning	
1993-94	3,5%	3,1%	2,9%	2,0%	1,6%	-1,5%
1994-95	3,7%	3,1%	3,4%	3,0%	1,9%	-1,2%
1995-96	4,3%	4,2%	4,2%	4,3%	4,1%	-0,1%
1996-97	4,8%	4,4%	3,7%	4,0%	4,6%	0,2%

Total de to siste tariff-perioder:	16,3%	14,8%	14,2%	13,3%	12,2%	-2,6%
---------------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

AF mener at sentrale justeringer derfor må brukes aktivt for å heve det relative lønnsnivå for utsatte grupper. Justeringene vil ved dette kompensere for noe av den tapte lønnsutvikling for grupper i det midlere og høyere stillingssjikt på hovedlønntabellen. Sentrale justeringer vil derfor også til en viss grad motvirke den sammenpressing av lønnsrelasjonene som er påvist i statlig tariffområde, samtidig som avkastningen av utdanning vil kunne bedres.

Under de sentrale justeringsforhandlingene som ble gjennomført mellom de øvrige parter i staten, ble det etablert nye skjevheter. Dette skyldes bl.a. at man under disse forhandlingene ikke tok hensyn til AFs krav og prioriteringer.

3.1.2.3 Avkastning av utdanning

Som følge av Statens lønnskomité av 1988, ble det i 1991 startet en endring av lønns- og forhandlingssystemet i statlig tariffområde. Fra å være et system med rigid stillingsstruktur og sentralt fastsatte lønnstrinn for alle, har de enkelte virksomhetene fått økt fleksibilitet med hensyn til lønnsfastsettelsen. For perioden 1991-1994 er det gjort en undersøkelse av hvordan virkningene av denne desentraliseringen har vært for lønnsfordelingen i staten. Det er videre gjort en etterundersøkelse for årene 1995 og 1996. Disse undersøkelsene er presentert i "Lønnsforskjeller og lønnsystem i staten", ISF-rapport 1996:4 av Erling Barth og Hang Yin og "Lønnsforskjeller i staten", ISF-rapport 97:20 av Pål Schøne.

Fra ISF-rapport 1996:4 siteres:

«Avkastning av utdanning er det prosenttillegget i timelønn man får ved å øke sitt utdanningsnivå med ett år. Tapte inntekter i utdanningsperioden er den vesentligste kostnaden ved å ta ett års mer utdanningen.

Staten har i utgangspunktet en avkastning av utdanning som er lavere enn privat sektor. Avkastningen av utdanning pr år er gått ned i perioden 1991-94 til mellom 70 og 90 prosent av hva den var i perioden 1987-90. I den senere tiden har avkastningen ligget på rundt 3,3 prosent for høyskoleutdanninger og ca 4,4 prosent for universitetsutdannede, sammenlignet med henholdsvis 4,3 prosent og 5,0 prosent i perioden før. Største delen av fallet i avkastningen av utdanning skjedde i perioden 1987-90. Etter innføringen av det nye lønns- og forhandlingssystemet har avkastningen holdt seg rimelig stabil på et lavt nivå.»

Fra Barth og Kongsgården - Søkelys på arbeidsmarkedet 2/96 - siteres:

«Den største forskjellen mellom sektorene (privat og offentlig) ligger imidlertid på ulik utvikling i avkastning av utdanning. Lønnsfordelingen er isolert sett redusert med 13,4 prosent i offentlig sektor som følge av reduserte lønnsforskjeller mellom utdanningsnivåene. Samtidig har lønnsfordelingen økt med 14,6 prosent i privat sektor som følge av økt pris på kunnskapskapitalen.»

Fra ISF-rapport 97:20 siteres:

«Figur 2.2 viser utviklingen i avkastningen av utdanning for hvert av årene i perioden 1987-96 for høyskoleutdannede (3 år etter videregående skole) og universitetsutdannede (6 år etter videregående). Figuren viser prosenttillegg i timelønn for hvert år med utdanning for utdanningslengde 6 og 9 år. Tallene for perioden 1991-96 er beregnet etter koeffisientene i tabell 2.3. Tallene for perioden 1987-90 er hentet fra Barth og Yin (1996a). Vi ser at en stor del av den reduserte avkastningen fra utdanning skjedde i perioden 1987-90. I perioden 1991-93 var utviklingen relativt stabil med en liten økning i 1993, men siden ser vi igjen at avkastningen av utdanning reduseres. I 1996 er avkastningen av en universitetsutdanning pr år bare omlag 66 prosent av avkastningen i 1987. For høyskoleutdanning er reduksjonen enda sterkere, i 1996 var avkastningen kun 52 prosent av avkastningen i 1987, og avkastningen er nå under 3 prosent pr år.»

AF viser for øvrig til pkt. 3.1.1.3 hvor vi skisserer våre mål for avkastning av utdanning.

3.1.2.4 Konklusjon

Som det fremgår av diagrammer og tabeller over har lønnsoppgjørene i de senere år ført til en betydelig forverring av lønnsnivået for de med høyere utdanning, både i forhold til andre grupper i det statlige tariffområdet og i forhold til tilsvarende grupper i privat sektor. Lønnsgapet har økt betydelig for midlere og høyere stillingsnivåer. Dette rammer igjen de som har investert i høyere utdanning. AF konstaterer at det relativt sett stadig lavere lønnsnivå for disse stillinger medfører at man ikke får kompensert for de utgifter og det inntektstap som den høyere utdanningen har avstedkommet. Konsekvensen er redusert avkastning av utdanning.

3.1.3 Resultater fra andre tariffoppgjør

3.1.3.1 Privat sektor

1. Forhandlingssystemet i privat sektor

I motsetning til i offentlig sektor, foregår en stor del av lønnsdannelsen i privat sektor gjennom frie lokale forhandlinger. For funksjonærgruppene i privat sektor foregår all lønnsdannelse gjennom slike forhandlinger. Av den grunn får man ikke oversikten over rammene for de private oppgjør før lønnsstatistikkene foreligger lang tid etter at oppgjørene er ferdigforhandlet.

Det sentrale oppgjøret mellom LO og NHO legges til grunn for rammene og profilen i offentlig sektor. I oppgjøret kjenner man ikke resultatet av de lokale forhandlingene i LO-området, og erfaringene tilsier at størrelsen av de lokale tilleggene blir undervurdert.

Heller ikke kjenner man resultatet av oppgjøret for funksjonærgruppene som er et naturlig sammenligningsgrunnlag for AF. Dette er en av hovedårsakene til de store etterslep som er dokumentert over lang tid, jfr. stevningens pkt 3.1.2.2.

reduseres. For å motvirke den kompetanseflukten fra offentlig til privat sektor som dette lønnsgapet medfører, er det helt nødvendig å heve lønnsnivået for disse gruppene.

AF krever at Hovedtariffavtalens vedlegg 1, Lønnsplanheftet, endres i tråd med AFs krav med virkning fra 01.08.1998.

5. Avsetning til lokale forhandlinger

Årlige lokale forhandlinger er en nødvendig forutsetning i det statlige lønns- og forhandlingsystemet, bl.a. som et middel for å løse lokale problemer og målsettinger

For å motivere til et fortsatt arbeid med å etablere og utvikle en lokal lønnspolitikk, samt sikre tilliten til systemet hos de lokale parter er det nødvendig å sette av en pott til lokale forhandlinger som er vesentlig større enn det som har vært tilfelle tidligere.

AF vil vise til vårt mål om likelønn samt de overordnede prinsipper om likelønn i staten. AF krever følgende tatt inn i avtalen:

«De lokale forhandlinger skal ivareta hensynet til likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning, kompetanse og ansvar samt arbeidsbelastning i stillingen.»

AF krever at det avsettes en pott på 2 prosent til lokale forhandlinger med virkning fra 01.07.98.

6. Hovedlønnstabellen

Utformingen av de generelle tilleggene som har vært gitt på hovedlønnstabellen har stor betydning for utviklingen av lønnsrelasjonene mellom ulike yrkesgrupper. Like eller fallende kronetillegg har ført til vesentlig endring av relasjonene i form av betydelig sammentrengning av lønnsstrukturen.

AF ser det som viktig at hovedlønnstabellen forlenges slik at arbeidstakere på alle nivå gis fortsatt mulighet til lønnsvekst.

AF krever et tillegg på 4.2 prosent på hvert trinn på hovedlønnstabellen pr 01.05.1998, og at tabellen forlenges med 4 lønnstrinn.

For øvrig endres hovedlønnstabellen i tråd med AFs krav.

7. Regulering av særlige satser

Særlige lønnstillegg etter særavtaler og særregulativer har de senere årene ikke blitt regulert i takt med lønnsutviklingen for øvrig.

AF krever at særlige satser reguleres tilsvarende den gjennomsnittlige prosentvise endring i oppgjøret for øvrig.

8. Etter og videreutdanning

AF tar til etterretning pkt. 5.7 samt protokolltilførsel nr 3 i Riksmeklingsmannens skisse og forutsetter at dette gjøres gjeldende for AFs grupper.

9. Fjernarbeid

AF tar til etterretning protokolltilførsel nr 5 i Riksmeklingsmannens skisse og forutsetter at dette gjøres gjeldende for AFs grupper.

10. Fellesbestemmelsene

Fellesbestemmelsene endres i tråd med AFs krav.

11. Endringer av partenes forutsetninger

Dersom myndighetene etter lønnsoppgjøret foretar innstramminger som endrer partenes forutsetninger for oppgjøret, skal forhandlingene umiddelbart kunne gjenopptas.

12. Uorganiserte arbeidstakere

AF krever at:

Uorganiserte tjenestemenn må selv skriftlig søke om å få regulert sine lønnsforhold. Dette kan eventuelt skje etter tariffrevisjonen mellom staten og hovedorganisasjonene/Norsk Lærerlag pr. 01.05.98. Ingen uorganiserte kan gis bedre vilkår enn det som går frem av Hovedtariffavtalen.

13. Reguleringsbestemmelse for 2 avtaleår

a) Før utløpet av 1. avtaleår skal det opptas forhandlinger mellom staten og hovedsammenslutningene/Norsk Lærerlag om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår.

b) Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjonen på forhandlingstidspunktet og utsiktene for annet avtaleår. De statstilsattes og lærernes nominelle lønnsutvikling skal vurderes i forhold til arbeidslivet for øvrig.

c) Hvis partene ikke blir enige ved forhandlinger kan hovedsammenslutningene/Norsk Lærerlag si opp Hovedtariffavtalen innen 14 dager etter at forhandlingene er avsluttet og med 14 dagers varsel - med utløp tidligst 1. mai 1999.

Hovedsammenslutningene/Norsk Lærerlags vedtaksføre organer skal ha fullmakt til å godkjenne et forhandlingsresultat eller meglingsforslag.

2. Resultat i privat sektor

I de tariffavtaler som hittil er avsluttet i LO/NHO-området varierer den økonomiske rammen for 1998 mellom de enkelte overenskomster. Innenfor LO/NHO-området (verkstedoverenskomsten, byggfagene, hotellene og rutebil- og langtransportsjåførene) varierer årslønnsveksten fra vel 5 prosent for verksted til vel 7 prosent for transport.

I privat sektor utenom LO/NHO (varehandelen, forretnings- og sparebanker og forsikringsvirksomhet) varierer tilleggene fra omlag 6 prosent i varehandelen til omlag 6 1/2 prosent i bankene.

Oppgjøret for funksjonærene i NHO er ikke avsluttet, men resultatene så langt indikerer en årslønnsvekst i størrelsesorden 6 - 6 1/2 prosent.

Regjeringen anslår nå den gjennomsnittlige lønnsveksten fra 1997 til 1998 til omlag 6 prosent.

I Norges Banks Inflasjonsrapport 1998/2 anslås samlet årslønnsvekst til å bli omlag 6 prosent i inneværende år.

AF vil i denne sammenheng påpeke at lønnsstatistikkene bekrefter at man gjennomgående undervurderer den forventede lønnsutvikling i privat sektor i forbindelse med tariffoppgjørene.

3.1.4 AFs krav ved tarifforhandlingene

3.1.4.1 Den organisasjonsmessige behandlingen

I forkant av hvert lønnsoppgjør gjennomføres en grundig organisasjonsmessig behandling av krav som AF fremmer overfor staten.

AF startet den organisasjonsmessige behandlingen av årets krav med evaluering av lønnsoppgjøret pr. 1 mai 1997. Under evalueringen fremkom det betydelig misnøye blant medlemmene i AF med det resultat som ble oppnådd ved mellomoppgjøret i 1997. Oppgjøret i 1997 forsterket den trenden vi har sett over flere år, som har gitt en relativ lønnsutvikling for utdanningsgruppene i offentlig sektor, som er negativ i forhold til andre grupper.

AF har ved sitt lønnspolitiske arbeid lagt en langsiktig strategi som har som mål å oppnå likelønn ved at det gis likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning, kompetanse og ansvar. Dette målet har ligget til grunn for AFs krav de senere årene, også årets krav bygger på dette grunnprinsippet.

På basis av innkomne krav fra medlemsforeningene ble kravene behandlet i flere møter i AF-S, før utvalget enstemmig vedtok det endelige kravet som ble fremmet overfor staten.

3.1.4.2 AFs krav

1. Likelønn

Samtlige hovedelementer i AFs krav har likelønn som mål ved at det kreves likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning, kompetanse og ansvar.

Likelønn har vært det overordnede mål for AF de senere årene. Selv om det gjennom de siste årenes lønnsoppgjør er oppnådd noe, er det langt igjen til målet om likelønn i staten. Det er en forutsetning for å oppnå likelønn at det gis en økt avkastning på utdanning, slik at hvert års utdanning etter videregående skole må gis en bedre lønnsmessig uttelling, jfr. pkt 3.1.1.3.

2. Økonomiske hovedelementer

For å nå AFs overordnede mål er det av vesentlig betydning at lønnsoppgjøret inneholder alle tre lønnsmessige elementer; sentrale justeringer, lokale forhandlinger og prosentvise tillegg på hovedlønnsstabellen.

3. Etterslep

Lønnsutviklingen for statsansatte og lærere har vært vesentlig svakere enn innenfor andre deler av arbeidslivet. Det er et betydelig akkumulert etterslep som har utviklet seg over mange år sammenlignet med f.eks NHO-området. Legger man NHOs funksjonærstatistikk alene til grunn for de grupper det er naturlig for AF å sammenligne seg med, blir etterslepet for perioden 1993-97 på 2,6 prosentenheter, jfr. tabellen på side 10.

AF krever derfor at det gis kompensasjon for mindrelønnsutviklingen i statlig tariffområde i årets oppgjør.

De avtaler som er inngått i det statlige tariffområdet og det tilbud AF har mottatt, vil innebære at etterslepet vil øke ytterligere gjennom årets oppgjør. Det er derfor helt nødvendig å gjennomføre et løft for de med høyere utdanning i statlig tariffområde for å forhindre at man kommer enda mer ut av balanse i forhold til arbeidslivet for øvrig.

4. Sentrale justeringer

AF krever at sentrale justeringer ivaretar hensynet til likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning, kompetanse og ansvar.

For å fjerne kjønnsbaserte lønnsforskjeller og etablere likelønn er det helt nødvendig å gjennomføre betydelige justeringer i oppgjøret. Sentrale justeringer er et viktig virkemiddel for å oppnå likelønn og rettferdige lønnsrelasjoner.

Sentrale justeringer er også et viktig virkemiddel for å utvikle offentlig sektor til et konkurransedyktig arbeidsmarked med en kompetanse som er helt vital for sektoren. Det er derfor et mål for AF at lønnsnivået mellom utdanningsgruppene i privat og offentlig sektor

3.1.5 Forhandlingene

3.1.5.1 Gangen i forhandlingene

AF sa opp hovedtariffavtalen i brev av 21.01.1998

Forhandlingene startet med åpningsmøte 31. mars 1998 med overlevering av partenes krav. AF utfylte og konkretiserte sine krav to ganger, henholdsvis 24. og 29. april 1998, samt ga tilsvar på statens krav 28. april 1998.

Det karakteristiske ved dette oppgjøret var at det ikke ble ført reelle forhandlinger. Utover det faktum at organisasjonene tallfestet sine krav og deltok i en prosess med tanke på revisjon av felles- og forhandlingsbestemmelsene, skjedde det ikke noe før arbeidsgiver fremmet sitt første tilbud 29. april. Dette tilbudet ble oppfattet som et forsøk på å fremprovosere et brudd i forhandlingene. Bruddet kom derfor allerede 30. april fra alle organisasjonene.

Meddelelse ble samme dag sendt Riksmeklingsmannen.

3.1.5.2 Sentrale forhandlinger pr. 01.08.98

Man har en lang og sikker praksis både i kommunal og statlig sektor for at når en organisasjon har vært i streik, gjennomføres ikke de forhandlinger som er avtalt etter 01.05. det året før de streikende organisasjoner har fått sin tariffavtale.

Dette kan vi dokumentere for de årene AF som eneste organisasjon var i streik etter 1980. I 1980 ble justeringsoppjøret gjennomført som en del av hovedoppjøret og foregikk under meklingen. I 1986 forelå Rikslønnsnemndas kjennelse 3. oktober og første møte i justeringsforhandlingene fant sted 20. oktober. I 1995 forelå kjennelsen 6. oktober og justeringsforhandlingene ble gjennomført i perioden 16. - 24. oktober.

Til tross for dette gjennomførte staten sentrale justeringer med LO Stat, YS-Stat og Norsk Lærerlag i uke 27. AF fikk tilbud om å være med på disse forhandlingene dersom vi frasa oss retten til å prosedere vår sak for Rikslønnsnemnda.

Gjennomføringen av disse forhandlingene kan ikke oppfattes som noe annet enn et forsøk på å straffe AF fordi vi gikk til streik, og et forsøk på å frata oss retten til å forhandle om endringer av sentrale stillingsinnplasseringer i 1998.

AF oppfatter AADs håndtering av dette spørsmålet som et angrep på AFs konfliktrett og et forsøk på å innskrenke forhandlingsretten.

Vi minner om at AF gjennomførte en lovlig streik i henhold til tjenestetvistlovens regler, at forhandlinger og mekling ikke hadde ført frem og at en var i en konflikt for å fremtvinge en annen hovedtariffavtale, slik det er regulert i tjenestetvistloven. Den 15 juni ble imidlertid AF innkalt til kommunalministeren og orientert om at en lov om tvungen lønnsnemnd ville

bli fremmet overfor Stortinget. AF forholdt seg til dette og avsluttet umiddelbart konflikten.

Etter at AF lojalt forholdt seg til spillereglene i forhandlingssystemet, gjennomførte AAD forhandlinger med de andre partene. Gjennomføringen berører et vesentlig punkt i årets forhandlinger, og må ses på som et forsøk på å frata AF retten til å bruke kampmidler for å tvinge fram en annen tariffavtale enn det som er avtale mellom staten og de andre hovedsammenslutningene/Norsk Lærerlag.

3.1.5.3 Lokale forhandlinger pr. 01.09.98

De øvrige organisasjonene i staten har avtalt lokale forhandlinger pr. 01.09.98 innenfor en ramme av 0,45% tillagt frigjorte midler. AF har reist krav om tilsvarende forhandlinger pr. 01.07.98 innenfor en ramme på 2% tillagt frigjorte midler, jfr. pkt. 3.1.4.2 punkt 5.

Det er avgjørende for AF at de årlige lokale forhandlingene gjennomføres på et tidspunkt hvor AFs medlemsforeninger har fått sin tariffavtale gjennom Rikslønnsnemnda.

3.1.5.4 Mekling/streik

I brev av 13 mai 1998 meldte AF plassoppsigelse for ca. 3 000 medlemmer.

AF begjærte meklingen avsluttet 20 mai 1998 i brev av 20.05.98 til Riksmeklingsmannen.

Det ble gjennomført meklingsmøter den 6, 18, 19, 20, 25, 26, 27 og 28 mai som resulterte i at Riksmeklingsmannen la fram sin skisse. Denne ble akseptert av alle bortsett fra AF som gikk til streik fra 28 mai fra arbeidstidens begynnelse med ca 2900 medlemmer.

AF trappet opp streiken to ganger, mandag 8 juni med 1505 personer og fredag 12 juni med 1440 medlemmer.

AF gjennomførte en ansvarlig og fullt ut lovlig konflikt. AFs mål var å bringe staten tilbake til forhandlingsbordet.

Staten viste ingen vilje til å finne en forhandlingsløsning under streiken. I stedet vedtok Regjeringen å fremme en proposisjon for Kongen i Statsråd og Stortinget om tvungen lønnsnemnd. Dette ble gjort selv om situasjonen etter AFs mening ikke tilsa at dette var tvingende nødvendig. Hverken hensynet til liv, helse eller vesentlige nasjonaløkonomiske interesser gjorde dette nødvendig.

Da AF ble innkalt til kommunalministeren 15 juni d.å. kl 1600 og ble orientert om Regjeringens beslutning, gjenopptok våre medlemmer arbeidet så raskt som mulig etter dette.

3.1.6 Virkningstidspunkt

AF vil påstå at virkningstidspunktet for det generelle tillegget settes til 1 mai 1998.

AF vil hevde at man ikke kan videreføre praksisen med å forskyve virkningstidspunktet for det generelle tillegget til tidspunktet for avslutning av streiken, uten etter en konkret vurdering i den enkelte sak. Foretas det ikke en slik vurdering, vil de organisasjoner som tar i bruk den lovlige og demokratiske rett det er å streike, bli straffet uavhengig av grunnlaget for streiken og måten den er gjennomført på. AF vil minne om at streikevåpenet er hovedårsaken til at arbeidsgivere og arbeidstakere kan opptre som likeverdige og jevnbyrdige parter under tarifforhandlingene.

I foreliggende sak vil det være svært urimelig dersom virkningstidspunktet blir fastsatt til tidspunktet for streikens avslutning. For det første ble meklingen ikke avsluttet før 30 mai, en måned etter det avtalefestede reguleringstidspunkt, noe AF ikke hadde herredømme over. For det andre ble det gjennomført en fullt ut lovlig konflikt. Endelig ble streiken avblåst på bakgrunn av anmodning fra kommunalministeren før AF ble tvunget til det gjennom lovregulering.

3.2 Staten v/ Arbeids- og administrasjonsdepartementet

3.2.1 Innledning

3.2.1.1 Bakgrunn

I forbindelse med tariffrevisjonen per 1. mai 1998 ble det ført forhandlinger mellom Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD) og tjenestemennenes hovedsammenslutninger LO Stat, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat (YS-S), Akademikernes Fellesorganisasjon (AF) og Norsk Lærerlag (NL) om ny hovedtariffavtale for perioden 1. mai 1998 - 30. april 2000. Forhandlingene ble innledet 31. mars 1998. Forhandlingene førte ikke til enighet mellom partene og det ble konstatert brudd i forhandlingene 30. april 1998. Riksmeklingsmannen ble varslet i samsvar med lov om offentlige tjenestetvister. Mekling mellom partene ble påbegynt hos Riksmeklingsmannen 6 mai 1998 og avsluttet den 28 mai, hvor partene med unntak av AF godtok meklingsforslaget. AF iverksatte streik samme dag.

Etter arbeidsnedleggelse for til sammen omlag 6 000 AF-medlemmer i statssektoren fordelt på en rekke forbund, ble partene i møte 15 juni 1998 med kommunal- og regionalministeren, informert om at regjeringen hadde besluttet å fremme forslag om bruk av tvungen lønnsnemnd, jf tjenestetvistloven § 26. Etter henstilling fra partene gjenopptok AFs medlemmer arbeidet. Lovforslaget ble behandlet i Odelstinget den 16 juni 1998 og i Lagtinget den 19 juni 1998 som bifalt oversendelse til Kongen. Kongen sanksjonerte den 26 juni 1998 lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom AF og staten v/AAD. Tvisten ble med denne bakgrunn brakt inn for Rikslønnsnemnda til avgjørelse.

3.2.1.2 Hvem tvisten omfatter

Tvisten omfatter arbeidstakere tilsluttet AF som er fast eller midlertidig tilsatt i organisert statsstilling (regulativlønte), samt AF-tilsluttet undervisningspersonale som får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt gjennom hovedtariffavtalen i staten, se tjenestetvistloven § 26. Unntatt fra tvisten er lederstillinger som er utenfor hovedtariffavtalen og får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt administrativt (lederlønnssystemet).

Tvisten omfatter tjenestemenn med og uten streikerett. Rikslønnsnemnda skal etter tjenestetvistloven § 26 a også avgjøre tvisten med bindende virkning for tjeneste-/embetsmenn uten streikerett når mekling ikke har ført fram. Selv om Rikslønnsnemndas kompetanse i saken bygger på to forskjellige lovbestemmelser, antar AAD at rikslønnsnemnda vil behandle tvisten under ett.

3.2.1.3 Hva tvisten gjelder

Rikslønnsnemndas kompetanse er begrenset til tvister som var tema for mekling, jf tjenestetvistloven § 14. Hvorvidt Rikslønnsnemnda skal ta stilling til alle elementene som har vært opp ved mekling i dette tariffoppgjøret, bør tas opp til vurdering av nemnda.

Etter statens oppfatning er hovedvistepunktene de økonomiske elementene. Krav som gjelder forhandlingsbestemmelser/fellesbestemmelsene er etter vår oppfatning i hovedsak avklart mellom staten og AF under forhandlingene/meklingen.

Staten har med bakgrunn i ovennevnte, konsentrert seg om å kommentere de økonomiske elementene. Dersom andre krav som f eks forhandlingsbestemmelser/fellesbestemmelsene skulle bli tatt opp som tvistespørsmål, vil staten ta forbehold om å komme tilbake til disse under prosessen.

3.2.2 Avtalesystem og parter i staten

3.2.2.1 Statens lønns- og forhandlingssystem

Statens nåværende lønns- og forhandlingssystem ble innført i 1991. I prinsippet er dette et enhetlig og helhetlig normallønssystem, i motsetning til kommunesektoren som har et minstelønssystem. Lønssystemet er basert på 2-årige hovedtariffavtaler, med gjensidig rett til å kreve forhandlinger for annet avtaleår (mellomoppgjør). Hovedtariffavtalen omfatter generelle lønns- og arbeidsvilkår, mens andre forhold reguleres i sentrale og lokale særavtaler, se tjenestetvistloven § 11. Den generelle lønnsutvikling i avtaleperioden reguleres i hovedtariffavtalen. Stortinget vedtar i forbindelse med lønnsregulering for de offentlige tjenestemenn at tjenestemenn som ikke får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt gjennom hovedtariffavtalen eller som er lønnet utenfor tariffavtalen, får sine lønns- og arbeidsvilkår regulert i samsvar med hovedtariffavtalen, med unntak av de som får sin lønn fastsatt administrativt i kontrakt (lederlønnssystemet).

Statens lønssystem opererer med en hovedlønnstabell som er felles innenfor offentlig sektor, dvs i både staten og kommunene. Den enkelte stilling er gitt en plassering på hovedlønnstabellen. I tillegg til denne lønsplasseringen har rundt hver tredje arbeidstaker lønnstillegg som enten er plassert på tilleggslønnstabellen eller som et kronetillegg.

Stillingene er inndelt i kategorier (koder) som igjen er samlet i gjennomgående og etatsvise lønnsplaner. En lønnsplan omfatter enten stillinger som man naturlig betrakter som en yrkesgruppe (f eks sykepleiere, lærere) eller andre gruppeinndelinger som er mer uklare (f eks saksbehandlere, kontormedarbeidere). Lønnsplanene og stillingskodene inneholder bestemmelser om lønn, opprykk og godskrivningsregler.

Ved tilsetning innplasseres stillingen i en av stillingskodens lønnsalternativer, for deretter å ha en stillings- og lønnsutvikling med bakgrunn i sentrale og/eller lokale forhandlinger.

Statens lønns- og forhandlingssystem er i prinsippet nøytralt og fleksibelt. Målsetting i statens lønssystem er at staten som arbeidsgiver kan rekruttere og beholde kvalifiserte arbeidstakere. Med dette utgangspunkt er det til enhver tid opp til de sentrale parter å bli enige om hvorvidt lønnsdannelsen bør skje sentralt og/eller lokalt ut fra de økonomiske og politiske forutsetninger og rammebetingelser ved tariffoppgjørene. Gjennom forhandlinger må de sentrale parter komme til enighet om innretningen av oppgjøret, profil og innretning av det generelle tillegg, eventuelt avsetning til sentrale justeringsforhandlinger og lokale forhandlinger.

Gjennom et enhetlig og helhetlig normallønssystem har de sentrale parter hatt mulighet til kontroll over både lønnsstruktur og lønnsutvikling. Det har vært mulig å foreta viktige overordnede prioriteringer, som bl a likelønn, innvandrere, etterspurt kompetanse, lærlinger og enkelte stillingsgrupper.

Gjennom de parallelle sentrale forhandlinger innenfor de ulike tariffområder i offentlig sektor, har partene også kunnet gjennomføre samordnede oppgjør på de viktigste elementene for hele sektoren, samtidig som de sentrale parter har overlatt lønnsdifferensieringen og oppretting av skjevheter på enkeltstillinger og grupper til de lokale parter på det enkelte forhandlingssted, i tråd med lokale behov og mål og i samsvar med den lokale lønnspolitikken.

3.2.2.2 Partene i staten

AAD inngår hovedtariffavtaler med hovedsammenslutningene og Norsk Lærerlag og med frittstående tjenestemannsorganisasjoner som fyller kriteriene i henhold til tjenestetvistloven.

1. Hovedsammenslutningene

- LO Stat forhandler på vegne av samtlige LO-organisasjoner i staten med ca 80 000 medlemmer fordelt på 20 forbund/foreninger.

- AF forhandler på vegne av alle AF-organisasjoner i staten, herunder de ennå formelt tilsluttede foreninger som har meldt overgang til «Akademikerne», ca 65 000 medlemmer fordelt på 32 forbund/foreninger.
- YS-S forhandler på vegne av YS-organisasjoner i staten, ca 33 000 medlemmer fordelt på 13 forbund/foreninger.

Videre forhandler staten med Norsk Lærergilde som har ca 48 000 medlemmer primært i skoleverkets barne- og ungdomstrinn. Tjenestetvistloven gir hovedsammenslutningene en helt sentral rolle i de statlige tariffoppgjør. Norsk Lærergilde er ingen hovedsammenslutning, men har fått spesiell forhandlingsstatus etter tjenestetvistloven § 6 nr 3. Forhandlingspraksis innebærer at organisasjonen opptrer på linje med hovedsammenslutningene, og har de siste år fremmet krav under forhandlingene sammen med LO Stat.

2. Frittstående tjenestemannsorganisasjoner

AAD fører forhandlingene på vegne av staten både med hovedsammenslutningene/NL og med den frittstående tjenestemannsorganisasjonen Politiets Fellesforbund (PF) med 8600 medlemmer. Forhandlingene med PF skjer parallelt, men likevel slik at forhandlingene/møtene med hovedsammenslutningene/NL kommer før møtene med PF.

3. Staten

For staten føres forhandlingene av Statens personaldirektør på grunnlag av en forhandlingsfullmakt fra regjeringen.

Som arbeidsgiverpart er staten i en særstilling fordi den er en politisk institusjon som innebærer at:

- virksomhetens omfang fastsettes gjennom politiske vedtak
- produksjon av tjenester som i det vesentlige ikke omsettes i et marked
- virksomhetene har et bredt spekter av oppgaver, kompetanse og størrelse

Inntektsoppgjørene i staten skiller seg ut ved at de er en del av regjeringens inntektspolitikk. De økonomiske konsekvenser av tariffoppgjørene er det Stortinget som vedtar og det må tas høyde for kostnaden i statsbudsjettet. Gjennom inntektspolitikken har regjeringen et overordnet nasjonalt ansvar for lønnsutviklingen og sysselsettingen.

Staten som arbeidsgiverpart, har derfor som overordnet mål å komme fram til helhetlige og balanserte løsninger under tariffoppgjørene hvor det er mange og ulike interesser som skal ivaretas. Totalt i staten er det ca 263 000 regulativlønnede som får sine lønns- og arbeidsvilkår regulert av hovedtariffavtalen. Av disse er det omlag 95 000 tilsatte lærere i grunn- og videregående skole. Lærerne er i en spesiell stilling ettersom det er den enkelte kommune som er arbeidsgiver og dermed påtar seg kostnaden ved tariffoppgjørene. Videre er det stor spennvidde på typer virksomheter, fra de som driver ren forvaltning (f eks departementene) til de med produksjonsvirksomhet (f eks Statens Vegvesen) som skal konkurrere på pris med private bedrifter. Det er videre stor ulikhet i antall årsverk i den enkelte virksomhet. Det kan variere fra under ti tilsatte til flere tusen.

Ved tariffoppgjørene føres det parallelle forhandlinger innenfor offentlig sektor, dvs staten, KS-området og Oslo kommune. På arbeidsgiversiden koordineres samarbeidet mellom staten og KS i et samarbeidsorgan, STAKO. Totalt er det innenfor offentlig sektor omlag 600.000 arbeidstakere.

Med dette mangfold av virksomheter og koordineringsansvar mellom alle tariffområdene i offentlig sektor, har staten som arbeidsgiverpart åpenbart et stort ansvar under lønnsforhandlinger.

3.2.3 Forutsetninger foran inntektsoppgjøret

3.2.3.1 Den økonomiske situasjonen foran inntektsoppgjørene

1. Internasjonal økonomi

Etter en svak utvikling i 1996 tok aktivitetsveksten for Norges handelspartnere seg opp i 1997, og det anslås at veksten vil holde seg godt oppe både i 1998 og 1999 til tross for de store problemene i Asia. Etter at arbeidsledigheten både for gjennomsnittet av handelspartnere og i EU holdt seg på et høyt nivå i 1996, falt den noe i 1997, og den ventes avta ytterligere i 1998 og 1999. Prisstigningen blant Norges viktigste handelspartnere har holdt seg på et lavt nivå, og det ventes også en lav prisvekst i de nærmeste årene. Nedgangen i oljeprisen fra midten av november 1997 har fortsatt i 1998. Det er betydelig usikkerhet om utviklingen i verdensøkonomien framover, blant annet som følge av krisen i Asia. Usikkerheten har også økt som følge av uroen i russisk økonomi i den senere tid.

I Japan var den økonomiske utviklingen i 1997 meget svak, og situasjonene har svekket seg ytterligere utover i 1998. I tillegg til virkningene av den finansielle krisen i Asia, har kraftige finanspolitiske innstramminger bidratt til en svak utvikling i husholdningenes forbruk de siste årene.

Den økonomiske utviklingen i USA var svært god i 1997. Inflasjonen og arbeidsledigheten falt til det laveste nivå på lang tid. Det ventes imidlertid en avmatning av veksten i de nærmeste årene.

Den økonomiske veksten i Tyskland ventes å øke i 1998 og 1999. Bakgrunnen er blant annet en vekst i husholdningenes disponible inntekt og en viss bedring i arbeidsmarkedet. I det øvrige Europa ventes også en noe høyere og mer balansert vekst i årene framover.

I Norden var den økonomiske veksten i 1997 sterkere enn ventet. Veksten var særlig sterk i Finland, men også i Sverige har veksten tatt seg opp den senere tid. Utsiktene for de nordiske landene er gode. Arbeidsledigheten ventes å falle og inflasjonen ventes også å holde seg på et lavt nivå.

2. Norsk økonomi

Norsk økonomi er inne i et nytt år med betydelig økonomisk vekst. I revidert nasjonalbudsjett 1998 anslås veksten i BNP for fastlands-Norge til om lag 3,5 pst i år, mot 3,7 pst i 1997 og 4,1 pst i 1996.

Konjunkturoppgangen de senere årene har bakgrunn i utviklingen i privat forbruk, tradisjonell vareeksport og private fastlandsinvesteringer. Etterspørselsimpulsene fra offentlig forvaltning var moderate i den første fasen av konjunkturoppgangen, men har de siste to årene klart bidratt til fortsatt oppgang. I 1997 var det også kraftig vekstbidrag fra utviklingen i investeringene i oljesektoren.

En høy reallønns- og sysselsettingsvekst, sammen med en økning i offentlige stønader, ventes å bidra til en forholdsvis sterk vekst i husholdningenes inntekter også i 1998. Kredittveksten som har tiltatt ytterligere utover i 1998, vil også bidra til forbruksveksten. På den andre siden må en forvente at renteøkningen som har funnet sted utover i 1998 vil bidra til å dempe kredittveksten og veksten i det private forbruket. Veksten i det private forbruket anslås i Revidert nasjonalbudsjett 1998 til 4 pst fra 1997 til 1998 og 3 1/2 pst fra 1998 til 1999.

Veksten i norsk økonomi de senere år har medført en sterk etterspørsel etter arbeidskraft og har ført til et stramt arbeidsmarked med økende mangel på kvalifisert arbeidskraft i flere bransjer.

Overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet var på snaut 57 milliarder kr i 1997, mens overskuddet for 1998 ble anslått til omlag 28 milliarder kr i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1998. Nedgangen i overskuddet skyldes i første rekke lavere eksport av råolje og gass og lav oljepris. Det er knyttet stor usikkerhet til oljeprisutviklingen, og en fortsatt lav pris vil ytterligere redusere overskuddet på driftsbalansen.

3.2.3.2 Regjeringens forutsetninger

1. Innledning

Regjeringens politikk tar sikte på å legge til rette for arbeid for alle og en forvaltning av landets ressurser og miljø som er forsvarlig i et langsiktig perspektiv. Velferdssamfunnet skal utvikles videre, slik at alle i størst mulig grad gis trygghet og mulighet for utfoldelse i alle faser av livet. Dette forutsetter at det gis rom for en omfattende offentlig sektor i norsk økonomi. En sunn økonomi er en nødvendig forutsetning for velferdssamfunnet, og den økonomiske politikken må derfor bidra til en stabil økonomisk utvikling som gir grunnlag for høy sysselsetting og lav arbeidsledighet.

Den økonomiske politikken er basert på følgende hovedelementer:

- Finanspolitikken og den videre utbygging av oljesektoren brukes til å stabilisere utviklingen i innenlandsk etterspørsel etter varer og tjenester.
- Pengepolitikken rettes inn mot å holde kronen stabil overfor europeiske valutaer.

- Det inntektspolitiske samarbeidet skal bidra til moderat pris- og kostnadsvekst.
- Strukturpolitikken skal bidra til at arbeidskraft, kapital og naturressurser utnyttes best mulig.

De enkelte elementene i politikken inngår i en helhet og det inntektspolitiske samarbeidet er et viktig element i denne helheten.

2. Inntektspolitikken

Retningslinjene for den økonomiske politikken for 1998 er fastlagt gjennom Tilleggsproposisjonen til statsbudsjettet 1998 og Revidert nasjonalbudsjett 1998, der det inntektspolitiske samarbeidet i tråd med Sysselsettingsutvalgets tilrådinger er et hovedelement. Solidaritetsalternativet er en samlet strategi for å redusere arbeidsledigheten og bygger på en ansvarsfordeling mellom myndighetene og partene i arbeidslivet. Partenes hovedansvar er å sørge for en lønnsutvikling som bedrer den kostnadmessige konkurranseevnen.

Gjennom det inntektspolitiske samarbeidet de senere årene har partene i arbeidslivet og myndighetene bidratt til vekst i sysselsetting og redusert arbeidsledighet med moderat pris- og lønnsutvikling. Samtidig har vi også fått en klar reallønnsvekst.

Den økonomiske veksten stiller partene i arbeidslivet og myndighetene overfor store utfordringer i gjennomføringen av inntektspolitikken. Mange bedrifter vil på kort sikt ha økonomisk grunnlag for å gi betydelige tillegg, mens mangel på arbeidskraft også gir press på lønningene. I 1997 og utover i 1998 har det kommet til syne klare tegn på press i økonomien. Dette har blant annet vist seg i økende knapphet på arbeidskraft, økt kredittvekst, vekst i bolig- og eiendomsprisene og stor tilflytting til sentrale strøk.

Inntektsoppgjørene i 1998 gjenspeiler presset i norsk økonomi. Regjeringens økonomiske opplegg for 1998 var basert på en gjennomsnittlig lønnsvekst fra 1997 til 1998 på 3,5 pst. De lønnsoppgjørene som er gjennomført innebærer at den gjennomsnittlige lønnsveksten blir betydelig høyere enn dette. Regjeringen legger i Revidert nasjonalbudsjett således til grunn en gjennomsnittlig lønnsvekst fra 1997 til 1998 på 5 pst, men ser ikke bort fra at veksten kan bli høyere. Dette gir en vesentlig høyere lønnsvekst enn hos våre handelspartnere, hvor lønnsveksten i gjennomsnitt kan anslås til om lag 3,5 pst både i år og neste år. En høyere lønnsvekst i Norge enn hos våre handelspartnere vil bidra til å svekke norske bedrifters kostnadmessige konkurranseevne, som igjen vil kunne føre til økende arbeidsledighet.

Dette legger et stor ansvar på partene i arbeidslivet - både sentralt og lokalt - ved lønnsoppgjørene.

3. Sysselsetting

Den sterke veksten i norsk økonomi de senere år, har ført til en markert bedring i arbeidsmarkedet. Sysselsettingen har økt med 184 000 personer eller 9 pst fra 1993 til 1997 og arbeidsledigheten er redusert med 45 000 personer. I fjor økte sysselsettingen med 62 000 personer som er den sterkeste veksten siden 1986. Veksten var særlig stor innen

bygg- og anleggsvirksomhet, forretningsmessig tjenesteyting og varehandel. Sysselsettingen innen industri og kommunal tjenesteyting har også fortsatt å øke. Fra 1996 til 1997 økte antall sysselsatte med 8 000 i industrien og 13 000 i kommunal tjenesteyting. Sysselsettingsveksten har fortsatt i år, med en oppgang på hele 64 000 personer fra 1. kvartal i fjor til i år, i følge arbeidskraftundersøkelsen fra SSB.

Arbeidsstyrken har også vokst betydelig de siste årene. Siden 1993 har veksten vært langt sterkere enn rene demografiske endringer skulle tilsi. Yrkesfrekvensen kom i 1997 opp i rekordhøyde 72,5 prosent. Tall fra AKU for 1. kvartal 1998 tyder på at veksten i yrkesfrekvensene fortsetter, men potensialet for ytterligere øking er nå langt mindre enn tidligere.

Arbeidsledigheten avtok i økende tempo gjennom 1997 og nedgangen har fortsatt i 1998. I 1. kvartal i 1998 var 3,3 prosent av arbeidsstyrken ledige i følge AKU, mot 4,1 prosent som gjennomsnitt for 1997.

4. Lønnsvekst

Gjennomsnittlig årslønnsvekst fra 1996 til 1997 er av det Det tekniske beregningsutvalget anslått til 4,3 prosent korrigert for at lønnsstatistikken i varehandelen i 1997 ble utvidet til å omfatte flere grupper. Den gjennomsnittlige reallønnsveksten i 1997 kan dermed anslås til om lag 1,7 prosent.

I det økonomiske opplegget for 1998 ble det fra regjeringens side lagt til grunn en videreføring av en moderat lønnsvekst fra 1997 til 1998. Opplegget var således basert på en gjennomsnittlig vekst på 3,5 prosent fra 1997 til 1998. Lønnsoppgjørene i 1998 innebærer imidlertid at den gjennomsnittlige lønnsveksten blir betydelig høyere. Regjeringen legger i revidert nasjonalbudsjett således til grunn en gjennomsnittlig lønnsvekst fra 1997 til 1998 på 5 prosent. Anslaget var usikkert og det er nå grunn til å anta at veksten blir noe høyere. Med en prisvekst på om lag 2,5 prosent vil dette gi en betydelig reallønnsvekst fra 1997 til 1998.

5. Prisutvikling

Det tekniske beregningsutvalg regnet i sin rapport fra januar 1998 med en gjennomsnittlig økning i konsumprisindeksen på 2,5 prosent fra 1997 til 1998. Utvalget har i sin rapport fra juni 1998 gjennomgått prisutsiktene på nytt utfra ny informasjon. Utfra de beregninger og forutsetninger som utvalget gjør, regner de fortsatt med en gjennomsnittlig økning i konsumprisindeksen på om lag 2,5 prosent fra 1997 til 1998.

I revidert nasjonalbudsjett 1998 som ble framlagt i mai, anslås prisstigningen til 2,6 prosent fra 1997 til 1998.

3.2.3.3 Lønnsoppgjørene i privat sektor

I 1998 var det etter vanlig mønster hovedoppgjør for de fleste tariffområder. Som i 1996 ble hovedrevisjonen i LO/NHO-området gjennomført ved forbundsvise forhandlinger. I

privat sektor for øvrig foregår oppgjørene hvert år på grunnlag av avtaler, som f eks kan være basert på bransjer og/eller yrker.

LO/NHO-oppgjøret

Representantskapet i LO behandlet kravene foran lønnsoppgjøret 10 februar. Sentrale punkter i vedtaket var:

- bedring i kjøpekraften for alle grupper, mest for de med årslønn opptil kr 250 000 bl a
- gjennom særlige tillegg for å heve lavlønte og fremme likelønn.
- en utredning mellom partene om ulike fleksible arbeidstidsordninger innen 01.04.1999.

Videre heter det i vedtaket at i forkant av de forbundsvise forhandlingene gjennomfører LO forhandlinger med NHO om:

- rett til utdanningspermisjon og prinsippene for finansieringen av etter- og videreutdanningsreformen framover, herunder en felles dialog med sikte på å avklare partenes og myndighetenes rolle og ansvar.
- justering av prinsippene for lærlingelønn

I NHOs hovedstyremøte 11. februar ble følgende hovedretningslinjer for årets lønnsoppgjør vedtatt:

- det skal være lønnsutviklingen i konkurranseeksponerte bedrifter som skal angi rammen. For at ikke konkurranseevnen skal forverres ytterligere, med de negative konsekvenser dette vil ha for sysselsetting og lønnsomhet, må lønnsveksten i Norge i kommende år ikke være høyere enn hos våre konkurrenter.
- ledere, høyere funksjonærer og grupper med sterk markedsposisjon må avpasse sin lønnsutvikling til bedriftens øvrige ansatte.

I forkant av de forbundsvise oppgjørene forhandlet LO og NHO om etter- og videreutdanning, lærlingordningen og avtalefestet pensjon (AFP). Partene tok sikte på å komme fram til en handlingsplan for kompetanse som grunnlag for partenes arbeid med en etter- og videreutdanningsreform. I den forbindelse forutsatte partene at regjeringen tok stilling til enkelte elementer i en slik reform før de forbundsvise forhandlingene ble avsluttet. Dette ble tatt opp i brev fra LO og NHO til statsministeren 13 mars. Statsministerens ga svar i brev av 26 mars.

Den 26 mars avsluttet LO og NHO de sentrale forhandlingene. Partene hadde da kommet fram til enighet om en felles handlingsplan for kompetanse. I protokoll av 26 mars heter det bl a:

- «Forutsetningen for vedtakelse av LO og NHOs handlingsplan for etter- og videreutdanning er at myndighetene medvirker og at lønns- og prisutviklingen for 1998 som helhet bidrar til å sikre sysselsetting og konkurranseevne.
- Ved mellomoppgjøret i 1999 vil LO og NHO vurdere den videre utvikling av etter- og videreutdanningsreformen på bakgrunn av utredninger som skal gjøres og hvordan forutsetningene i solidaritetsalternativet er fulgt opp.
- Handlingsplanen vil i årene fremover kreve økonomisk innsats fra alle involverte parter. LO og NHO er derfor innforstått med at gjennomføringen av planen vil være avhengig

av en videreføring av solidaritetsalternativet som sikrer næringslivets konkurranseevne og den fremtidige sysselsetting».

Videre ble partene også enige om visse justeringer av AFP-ordningen.

De forbundsvis oppgjørene i LO/NHO-området ble innledet 19. mars mellom Fellesforbundet og Teknologibedriftenes Landsforening (TBL) om verkstedoverenskomsten. På en del andre områder ble det også startet forhandlinger etter at forhandlingene om verkstedoverenskomsten var i gang, bl a. mellom Fellesforbundet og Byggenæringens Landsforening om fellesoverenskomsten for byggfag og mellom Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet og Reiselivsbedriftenes Landsforening om overenskomsten for hotellfag. Den 31 mars ble det brudd i forhandlingene i verkstedindustrien og oppgjøret gikk til mekling. Senere ble det også brudd i forhandlingen for byggfagene og for hotellene.

Den 20 april satte Riksmeklingsmannen fram et forslag til løsning mellom Fellesforbundet og TBL om verkstedoverenskomsten som partene anbefalte.

Forslaget innebar et generelt tillegg 1 april på kr 3,- per time. Videre ble skifttillegget økt og beregningsmåten for offshorettillegget ble endret. Det anbefalte meklingsforslaget ble sendt til uravstemming med svarfrist 15. mai. Forslaget ble godkjent ved uravstemmingen.

Den 22 april la Riksmeklingsmannen fram en skisse til løsning for byggfagene som partene anbefalte. Også her ble det enighet om et generelt tillegg 1 april på kr 3,- per time samt økt minstelønninger.

Den 24 april la Riksmeklingsmannen også fram en skisse til løsning for hotellene som partene anbefalte.

Forslaget innebar:

- et generelt tillegg 1 april kr 3,- per time
- et lavlønns tillegg 1 april på kr 2,- per time for de fleste
- minstelønnsatsene ble hevet med kr 1,- per time for de fleste og med kr 3,- for kokker.

Videre ble partene enige om at det dannes en pott til bruk for likestillingstillegg i den enkelte bedrift. Denne potten dannes av kr 1,- per time for alle timelønnte, ganger gjennomsnittlig timetall for en måned basert på de siste 12 måneder. Likestillingstilleggene utbetales med virkning fra 1 april. Det er en forutsetning for å ta ut denne potten at det dannes likestillingsavtaler på den enkelte bedrift.

Av andre oppgjør kan nevnes at for rutebil- og langtransportsjåførere kom partene etter streik og ny mekling fram til et anbefalt forslag. For rutebiloverenskomsten innebar forslaget følgende:

- et generelt tillegg til alle på kr. 9,- per time
- godssjåførene i nærtransport fikk i tillegg kr 1,50 per time, slik at det generelle lønns tillegg for denne gruppa ble på til sammen kr 10,50 per time
- fagarbeidertillegget ble økt med kr 1,- per time

Tariff tilleggene i de bransjevise forhandlingene i 1998 har virkning fra noe ulike tidspunkter på vår/forsommer 1998. I rapport nr 2 av 19 juni i år fra Det tekniske beregningsutvalget, er det anslått at tariff tilleggene i gjennomsnitt utgjør kr 4,20 eller 3,6 prosent i industrien. Sammen med lønnsutviklingen i 1. kvartal 1998 og foreløpig anslag for tariff tilleggene, anslås lønnsveksten til 4,0 prosent for industriarbeidere fra 1997 til 1998, før bidrag fra lønnsglidning for de 3 siste kvartaler av 1998. For 1997 var dette bidraget 1,2 prosentpoeng, mens i 1996, som også var et forbundsvist lønnsoppgjør, var lønnsglidningsbidraget, korrigert for ekstraordinær bonus i 1. kv. 1996, omlag 0,8 prosentpoeng.

Privat sektor utenom LO/NHO

I varehandelen ble Handel og Kontor og Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon etter forhandlinger enige om et generelt tillegg fra 1 april på kr 5,- pr time. I tillegg ble satsene for ulempetillegg økt. I forbrukersamvirke ble det enighet om en liknende avtale.

I oppgjøret for forretnings- og sparebanker kom partene fram til en avtale som ga et generelt tillegg på 4,1 prosent eller minst kr 10 000 per år fra 1 mai. Samlet utgjør oppgjøret 4,5 prosent pr 1. mai.

I oppgjøret for forsikringsvirksomhet ble partene enige om et generelt tillegg på 4,1 prosent eller minst kr 10 000 pr år fra 1. juli.

3.2.4 Forhandlingene i staten

3.2.4.1 Grunnlag for forhandlingene

I brev til AF av 26.01.98 sa AAD opp gjeldende hovedtariffavtalen for tariffperioden 1 mai 1996 - 30 april 1998. Samtidig ble sentrale særavtaler avledet av hovedtariffavtalen og andre særavtaler med samme utløpstid som hovedtariffavtalen, sagt opp. Med dette grunnlaget for forhandlingene er det fritt opp til partene å fremme hvilke tema som skal tas opp i forhandlingene.

1. Statens utgangspunkt

Statens utgangspunkt for forhandlingene var et moderat lønnsoppgjør som bygger opp under regjeringens generelle politikk og inntektspolitikk. Ved innledningen av forhandlingene vektla staten sentrumsregjeringens forutsetning om en videreføring av det inntektspolitiske samarbeid mellom staten og partene i arbeidslivet, med sikte på en fortsatt vekst i sysselsettingen kombinert med moderat pris- og reallønnsutvikling. Dette for å kunne videreføre den gode økonomiske situasjonen, uten sterk økning bl a i det private forbruk eller av andre grunner en overoppheting av økonomien, med de negative konsekvenser dette vil kunne få for sysselsettingsutviklingen og inntektsfordelingen i samfunnet.

Statens mål ved tariffrevisjonen var videre å stimulere til at ressursene utnyttet best mulig og at effektiviteten/produktiviteten bedres. Likeledes er det et lønnspolitisk mål for staten å legge forholdene best mulig til rette for å kunne rekruttere og beholde kvalifisert

arbeidskraft på alle nivåer. Staten bør fortsatt ikke være lønnsledende i forhold til det øvrige arbeidsliv, men lønnsforskjellene bør heller ikke være for store, da man for store grupper opererer på det samme arbeidsmarked. For staten er det viktig å fortsatt utjevne lønnsnivået mellom kvinner og menn. Videre mener staten at det er viktig med en sterk koordinering mellom statlig og kommunal sektor, spesielt med hensyn til den økonomisk ramme og fortsatt å opprettholde en felles offentlig lønnstabell i de to sektorene.

Regjeringen la i budsjettet for 1998 til grunn en lønnsvekst på 3,5 prosent. I det statlige tariffområdet var årslønnsveksten i hele tariffområdet beregnet til 4 prosent fra 1996 til 1997, mens lønnsøverhenget inn i 1998 var beregnet til 1,6 prosent. Med dette grunnlaget ble det lagt opp til en videreføring av solidaritetsalternativet gjennom et moderat lønnsoppgjør.

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene hadde anslått den gjennomsnittlige prisveksten i 1998 til omlag 2,5 prosent, med et lønnsøverheng for alle grupper under ett til omlag 1,5 prosent, noe som indikerte at det ikke var behov for store nominelle lønnstillegg for å sikre rimelig reallønnsutvikling fra 1997 til 1998.

Oppgjørene i privat sektor legger også føringer for forhandlingene i staten. Slik forhandlingene i privat sektor utviklet seg i forkant av forhandlingene i staten, tilsa at partene hadde en vanskelig oppgave med å videreføre den ansvarlige linje som hadde blitt lagt til grunn de senere år. Etter at meklingsresultatene i privat sektor ble kjent, innså regjeringen at de sentrale tillegg gitt til arbeidere i LO/NHO-området ville sprengte rammen på 3,5 prosent som lå i budsjettforutsetningen for 1998. På grunn av det stramme arbeidsmarkedet så man også en tiltagende lønnsvekst for funksjonærer i privat sektor.

2 Forhandlingene

I god tid før forhandlingene startet, ble partene enige om framdriften. Oppstarten av forhandlingene måtte imidlertid utsettes da det var uklarheter om hvem som skulle representere en del akademikergrupper ved forhandlingsbordet. Arbeidsretten fastslo i sin kjennelse 27.03.98 at nevnte primærorganisasjoner formelt var tilsluttet hovedsammenslutningen AF og derfor skulle være representert av AF ved årets forhandlinger.

Forhandlingene ble innledet 31. mars 1998 kl 1400 hvor staten formelt viste til at de ville legge fram sine krav/tilbud på et senere møte. I tillegg ble endelige rapport fra statistikkutvalget formelt overlevert partene.

Organisasjonene, herunder AF, la fram sitt første krav. Organisasjonenes krav viste stor sprik med hensyn til profil/innretning. Innretningen på kravene er kort oppsummert:

LO Stat/NL: De krevde bedret kjøpekraft for alle, mest for de med årslønn opp til 250 000 kroner. Lavtlønte og likelønnstillegg skulle prioriteres. LO Stat/NL signaliserte at en vesentlig del av rammen skulle gå til generelt tillegg (avtrappende kronetillegg) samt avsetning til sentrale justeringsforhandlinger. LO Stat/NL ønsket ikke avsetning til lokale forhandlinger.

AF: Krevde at rammen minst måtte være 2 % høyere enn i privat sektor. Prioriterte arbeidstaker med høyere utdanning og likelønn for yrkesgrupper med tilsvarende krav til utdanning, kompetanse og ansvar. Like prosentvise generelle tillegg og forlengelse av tabellen, samt oppretting av «hengekøye» for å få prosentvis lik avstand mellom lønnstrinnene. Betydelige avsetninger til sentrale justeringer og lokale forhandlinger.

YS-S: Prioriterte lavere og midlere nivå - reallønnsvekst for alle. Hoveddelen av den disponible rammen skulle legges på tabellen. Krevde avsetninger til sentrale justeringer og lokale forhandlinger.

I det følgende er det satt opp en summarisk oversikt over organisasjonenes krav av 31.03.98:

Område	LO STAT/NL	AF	YS-S
I <u>Generelle rammebetingelser</u>			
1. Felles offentlig regulativ	JA		
2. Lavtlønnsgaranti	Krever innført en lavtlønns-garanti på 85% av gjennomsnittlig industriarbeiders lønn		
3. Fagarbeidere	Arbeidstakere med fagbrev eller tilsvarende etatsutdanning gis fagarbeideravlønning		
4. Sikringsbestem./ regulerings-klausuler	Dersom det skjer endringer i de økonomiske forutsetninger i statsbudsjettet for 1998 eller økninger i skatter og avgifter kreves opptatt nye forhandlinger per 1.8.98.	Som LO Stat/NL uten virkningstidspunkt (kreves umiddelbare forhandlinger). Ved oppgjøret 1.5.99 tas hensyn til den økonomiske situasjonen og utsiktene for 2. avtaleår, samt evt. mindre lønnsutvikling i forhold til privat sektor i 1. avtaleår.	Som LO Stat/NL uten virkningstidspunkt.
II <u>Omstilling m.v.</u>			
1. Omstilling			Intensjonserklæring en om omstilling og de administrative retningslinjer videreføres.

Rikslønnsnemndas kjennelse 6/1998

Område	LO STAT/NL	AF	YS-S
2. Kompetanseutvikling	Tiltak for å styrke rekruttering av arbeidstakere med innvandrerbakgrunn.		
III <u>Innretning</u> 1. Generelt	Bedret kjøpekraft for alle, mest for de med årslønn opp til 250.000. Lavtlønte og likelønnstillegg prioriteres.	Rammen minst 2% høyere enn privat sektor. Prioriterer arbeidstakere med høyere utdanning og likelønn.	Samtlige vekst i reallønn. Lavere og midlere nivå gis høyest reallønnsvekst.
2. A-tabellen	se III pkt 1	Like prosentvise tillegg. Forlengelse av tabellen. Lik prosentvis avstand mellom trinnene (bort med hengekøya)	Generelt tillegg. Hoveddelen av den disponible rammen på tabellen. Tabellen utvides.
3. B-tabellen			Trinnavstand settes til 200 kr
4. Særlige tillegg og bistillinger		Reguleres som den økonomiske rammen.	Samme som AF
5. Sentrale justeringer	se III pkt 1	JA (betydelige justeringer)	JA
6. Lokal forhandlinger		JA (større pott)	JA (minst 0,25%)
7. Føringer for lokale forhandlinger		Ivareta hensynet til likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning, kompetanse, ansvar og arbeidsbelastning.	Dagens føring utvidet med: Bidra til å fjerne kjønns-relaterte lønnsforskjeller.
8. Etterslepskomp.			1 lønnstrinn til alle som kompensasjon
IV <u>Lærlinger</u>	Lærlinger etter 1.7.96 skal følge HTA. Lønnskrav		Inn under HTA. Lønn avtales under forhandlingene
V <u>Forhandlingsbestemmelser</u>	Endringer på enkelte punkter.		Endringer på enkelte punkter

Område	LO STAT/NL	AF	YS-S
VI <u>Felles bestemmelsene</u>	Tekniske endringer og økonomiske krav om økt tillegg for ubekvem arbeidstid, arbeidstid på reiser og overtid	Tekniske endringer og økonomiske krav om økt tillegg for ubekvem arbeidstid, komp for arbeidstid på reiser samt overtid for ledere	Tekniske endringer og økonomiske krav om økt tillegg for ubekvem arbeidstid, arbeidstid på reiser og overtid
VII <u>Pensjon</u>	Taket på variable tillegg heves. Kvinner uten full opptjening får godskrevet omsorg for barn med inntil 2 år.		Fjerning av knekkp. (8G) Økningen i særtillegget samordningsfritt. Laveste pensjonsgrunnlag ltr 22. Omsorgstjeneste godskrives med inntil 3 år.
VIII <u>Boliglån</u>	Heves til 600.000 kr evt. gis til topplån		Heves til 400.000 kr. Refinansiering
IX <u>Deltid</u>	Rett til å utvide deltidsstilling.		Som LO Stat/NL
X <u>EVU</u>	Avventer situasjonen mellom myndighetene og LO/NHO.	Avventer arbeidet med uavklarte spørsmål. Ikke midler i årets oppgjør.	Nedsette partssammensatt utvalg
XI <u>Diverse</u>	Fleksible arbeidstidsordninger	Fjernarbeid	EVU
1. Utvalg	Fjernarbeid Arbeidstakere med innvandrerbakgrunn		Fleksible arbeidstidsordninger Pensjon
2. Fjernarbeid			Bestemmelser og adgang til og rettigheter ved fjernarbeid
3. Uorganiserte	Søke om tillegg. Kan ikke gis bedre vilkår enn HTA	Som Lo Stat/NL	Omfattes ikke av lokale forhandlinger med mindre det foreligger lokal lønnspolitikk

Partene ble innledningsvis enige om å nedsette et uformelt partssammensatt utvalg for å sondere bakgrunnen og forståelse for partenes krav av tekniske og/eller ikke-økonomiske bestemmelser i hovedtariffavtalen. Under hånden fremla staten i disse møtene de endringer som staten ønsket at organisasjonene skulle vurdere nærmere. Med utgangspunkt i dette arbeidet fremla staten sitt første krav/tilbud av ikke-økonomisk art i forhandlingsmøte 24.04.98.

I samme møte la organisasjonene fram sine økonomiske krav. AF fremmet krav om:

- prosentvis tillegg på hovedlønstabellen på 4,2 prosent per 01.05.98.
- sentrale justeringer med konkrete lønnstrinnsendringer på enkelte stillingskoders lønnsrammer og lønnsspenn (kostnadsberegnet av staten til 1,3 milliarder kr, dvs omlag 2,3 pst pr 01.08.98).
- avsetning av en pott på 2 prosent til lokale forhandlinger pr 01.07.98.

I forhandlingsmøte 28.04.98 kl 1000 ga AF og de øvrige hovedsammenslutningene tilsvaer på statens krav/tilbud av 24.04.98.

Staten fremla i forhandlingsmøte 29.03.98 krav/tilbud som også omfattet den økonomiske delen av oppgjøret. De økonomiske elementene som ble lagt fram utgjorde en ramme på omlag 3,2 prosent i årslønnsvekst, og besto av:

- et generelt tillegg på alle lønnstrinn på kr 3 000 på hovedlønstabellen.
- 0,5 prosent av lønsmassen på årsbasis til lønsmessige tiltak i det statlige tariffområde.

Det kan opplyses at statens tilbud er det høyeste første tilbud som er gitt på 90- tallet.

I samme møte fremla AF et tilsvaer/krav nr 3. Samtidig overleverte de øvrige hovedsammenslutninger sine krav/tilsvaer.

3. Brudd i forhandlingene

I forhandlingsmøtet den 28.04.98 satte staten frem et muntlig krav om at organisasjonene måtte redusere sine krav betydelig til neste møte dersom forhandlingene skulle kunne forsette. Bakgrunnen for dette var den store avstanden mellom organisasjonenes krav og det resultat staten kunne akseptere.

I forhandlingsmøtet den 30.04. 98 kl 1500 meddelte hovedsammenslutningene/NL at forhandlingene skulle avsluttes med øyeblikkelig virkning, da de ikke fant grunnlag for å redusere sine krav utfra det tilbud staten hadde fremlagt. Det ble konstatert at forhandlingene var avsluttet uten at enighet var oppnådd, og bruddprotokoll ble undertegnet.

Riksmeklingsmannen ble underrettet om bruddet slik tjenestetvistloven § 4 foreskriver.

3.2.5 Mekling

Meklingen mellom partene ble påbegynt hos Riksmeklingsmannen den 6 mai 1998 kl 1000, og fortsatte i møter fram t o m 28. mai 1998. I samsvar med tjenestetvistloven § 17 fremmet organisasjonene krav om at meklingen skulle avsluttes. Riksmeklingsmannen hadde et samordnet koordineringsansvar både i kommunal og statlig sektor. Meklingen i KS-området, Oslo kommune og staten gikk parallelt, med egne meklingsmenn for hver sektor. Sentralt i meklingen stod de økonomiske elementene, dvs det generelle tillegget og avsetninger til sentrale justeringsforhandlinger og lokale forhandlinger. I tillegg var Etter- og videreutdanningsreformen (EVU) et sentralt element.

Rikslønnsnemndas kjennelse 6/1998

Under årets mekling la Riksmeklingsmannen til grunn en annen prosedyre enn ved tidligere meklinger. Tidligere har Riksmeklingsmannen lagt til grunn statens siste tilbud som sitt meklingsforslag. I år ville han i større grad basere seg på sonderinger mellom de ulike partene, og på den bakgrunn la han frem en skisse som omfattet alle partene.

I sin skisse la Riksmeklingsmannen inn en merknad under pkt 1.4 hvor det heter at «Forhandlingene etter pkt 1.4.1.1. føres snarest mulig etter meklingsavslutning».

Riksmeklingsmannen fremla i møtet den 28. mai 1998 kl 0130 skisse til ny hovedtariffavtale.

I det følgende er det utarbeidet en summarisk oversikt over hovedtrekkene i statens siste tilbud, Riksmeklingsmannens skisse, og organisasjonenes krav:

Tema	Staten 29.04.	Mekl.resultat 28.05.	LO Stat/NL 29.04.	AF 29.04.	YS-S 29.04.
<i>Ramme på års-basis 1997-98 inkl glidning</i>	3,2%	5,75 - 6%	6,9%	7,25-7,75%	7,5%
<i>A-tabellen</i>	Likt krone-tillegg på kr 3000 på alle trinn Tabellen utvides med 4 nye lønnstrinn	Likt kronetillegg: kr 10.000 på alle lønnstrinn samt utretting av «hengekøye» dvs 2,83% på årsbasis (4,25% per 01.05). Tabellen utvides med 4 nye trinn.	Like kronetillegg: til og med ltr. 37 12.500 fra og med ltr. 38 10.000 Tilsvare 3¼% på årsbasis. (4,9% per 01.05.)	Like %-vise tillegg 4,2% per 01.05.98. Tilsvare 2,8% på årsbasis. Gis lik prosentvis avstand mellom trinnene. Utvides med 4 nye trinn. Utjevning av trinnavstand fra ltr. 26-45 tilsvare 0,3 % på årsbasis (0,45 % per 01.05.)	Like kronetillegg for: til og med ltr.37: kr 12.500 ltr. 38-52 nedtrapp. med kr 100 per trinn fra og med ltr. 52: kr 11.000 Tilsvare 3,4% på årsbasis (5,1% per 01.05.98.)
<i>B-tabellen</i>					Trinnavstand settes til 200 kr.
<i>Særlige tillegg</i>				Reguleres med 7,25-7,75%.	Reguleres med 7,5%.
<i>Sentrale justeringer</i>	Avsetning på 0,5% på årsbasis til	2,0 % per 01.08., 0,83% på årsbasis til	1,3% på årsbasis. Ingen dato-festing.	2,3% per dato. Omfatter bare egne yrkesgrupper.	1% på årsbasis.

Rikslønnsnemndas kjennelse 6/1998

Tema	Staten 29.04.	Mekl.resultat 28.05.	LO Stat/NL 29.04.	AF 29.04.	YS-S 29.04.
	lønsmessige tiltak Ev egen avsetning til BA-selskapene	lønsmessige tiltak for skoleverk/kvinner, rekrutterings- og konkurransesituasjon og likelønn samt avsetning til justeringer for BA-selskapene Merknad: «Forhandlingene etter pkt 1.4.1.1. føres snarest mulig etter meklingsavslutning».	Kvinner større andel enn prorata tilsier. Hensyn til lønnsutvikling i skoleverket.	Likelønn. Likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning og ansvar.	
Lokale forhandlinger	se under sentrale forhandlinger.	0,45% per 01.09. + 0,1% (resirk. midler) per 01.09., til sammen 0,55% per dato. (0,15% på årsbasis) Føring på likelønn og kvinner		2% per 01.07.98. Tilsvarende 1% på årsbasis. Samme føringer som ved sentrale justeringer.	0,45% per 01.08.98. Tilsvarende 0,19% på årsbasis. I tillegg kommer «resirkulerte/fri gjorte» midler. Nåværende føring i HTA utvides med å bidra til å fjerne kjønnsrelaterte lønnsforskjeller.
Begynnerlønn		0,17% av lønsmassen til endring av begynnerlønn på lønnsrammer per 01.08.	Stillinger på stige. Laveste rammer med 3 trinn deretter utflating.	Innarbeidet i det sentrale justeringskravet.	Med enkelte unntak justeres alle lønnsrammer opp ett trinn de første 4 år. Tilsvarende 0,2%

Rikslønnsnemndas kjennelse 6/1998

Tema	Staten 29.04.	Mekl.resultat 28.05.	LO Stat/NL 29.04.	AF 29.04.	YS-S 29.04.
		(0,07% på årsbasis)	Tilsvare 0,25% på årsbasis (0,38% per 01.05.98)		på årsbasis. (0,3% per 01.05.)
<i>Ettersleps- kompensa- sjon</i>					Ett lønnstrinn til alle. Ikke datofestet. Tilsvare 1,67% per dato.
<i>Ikke-øk. krav om endringer i HTA</i>	Div krav om endringer, se krav/tilbu d	Kompromiss om div. justeringer/ endringer	Div krav om endringer, se krav	Div. krav om endringer, se krav	Div. krav om endringer, se krav
<i>Ulempe- tillegg/ Fellesbest. § 15 Natt-, lør- og sønd. arbeid m.v.</i>		Nr 3: kr 8,50 Nr 4: kr 20,- Nr 6: kr 70,-/kr 20,- Tilsvare 0,08% per 01.05 og 0,05% på årsbasis	Nr. 3: kr 7,50, økes til kr 15,- Nr. 4: kr 16,50, økes til kr 33 Nr. 6: kr 50,- /14,70 økes til 100/30,- Tilsvare 0,3% på årsbasis. (0,45% per 01.05.98).	Nr. 3: kr 7,50, endres til 20 % av timelønnen. Nr. 4: kr 16,50, økes til 33,- Tilsvare 0,3% på årsbasis. (0,45% per 01.05.98).	Nr. 3: kr 7,50, økes til 10,- Nr. 4: kr 16,50, økes til 25,- Tilsvare 0,1% på årsbasis. (0,15% per 01.05.98).
<i>Protokoll- tilførsler etc</i>		utvalg om: EVU fjernarbeid fleksibel arb.tid	se under pkt 4.2	se under pkt 4.2	se under pkt 4.2

I møtet med Riksmeklingsmannen 28 mai 1998 kl 0500 meddelte representantene fra AAD at de godtok meklingsforslaget. Representantene fra LO Stat, YS-S og NL anbefalte meklingsforslaget og sendte det ut til avstemning med svarfrist 24.06.98 kl 1500. AF fant ikke å kunne anbefale meklingsforslaget eller sende forslaget ut til avstemning uten anbefaling.

Med bakgrunn i varsel om plassoppgivelse av 15.05.98 gikk AF ut i streik om morgenen den 28. mai.

3.2.6 Stortingets behandling av lønnsoppgjøret

Stortinget vedtok 19.06.98, ved behandling av St prp nr 75, jf Innst S nr 240 (1997-98), at det med virkning fra 1. mai 1998 foretas regulering av lønningene m v for de offentlige tilsatte som er medlemmer av LO Stat, YS-S og NL, i samsvar med Riksmeklingsmannens møtebok av 28.05.98. Tilsvarende regulering ble vedtatt for medlemmer av PF samt uorganiserte og medlemmer i frittstående organisasjoner. Stortinget ga videre fullmakt til AAD å kunne samtykke i at det ved forhandlinger/mekling foretas tilsvarende regulering for medlemmer i AF. Stortinget samtykket videre i at Kongen på vegne av staten kunne bringe tvister i forbindelse med tariffoppgjøret i staten i 1998 inn for Rikslønnsnemnda i samsvar med forutsetningene i tjenestetvistloven § 26.

Under Stortingets behandling kom det ikke fram merknader til resultatet av meklingen fra komiteens medlemmer.

3.2.7 Lov om tvungen lønnsnemnd

3.2.7.1 Arbeidsnedleggelse

Streiken ble iverksatt 28 mai 1998 kl 0600 etter at AF ikke aksepterte meklingsforslaget. Omlag 3 000 av AFs medlemmer i statssektoren fordelt på en rekke forbund, ble omfattet av streiken. Et flertall av de medlemmer som ble tatt ut i streik var lærere, sykepleiere og ingeniører. Med virkning fra 8 juni 1998 utvidet de streiken med 1 505 medlemmer og den ble igjen opptrappet med virkning fra 12 juni 1998 da AF tok ut omlag 1 440 nye medlemmer, herunder flygeledere.

Under streiken var det kontakt mellom Riksmeklingsmannen og partene, men partene fant ikke grunnlag for å gjenoppta meklingen.

3.2.7.2 Lov om tvungen lønnsnemnd

Kommunal og regionalministeren meddelte i møte med partene 15 juni 1998 at regjeringen hadde besluttet å fremme forslag om bruk av tvungen lønnsnemnd, og henstilte AF om å gjenoppta arbeidet. AF meddelte at de ville gjenoppta arbeidet omgående.

Lov om lønnsnemndsbehandling av arbeidstvisten mellom AF og staten v/AAD i forbindelse med tariffrevisjonen ble vedtatt av Odelstinget 16. juni 1998, av Lagtinget 19. juni 1998 og sanksjonert av Kongen 26. juni 1998.

3.2.8 Kommentarer til krav og meklingsresultat

3.2.8.1 Endrede forutsetninger

Allerede under forhandlingene viste det seg at organisasjonenes krav var så sprikende og av en slik størrelsesorden at statens mulige bidrag ville stå langt fra de forventninger organisasjonene hadde. Staten valgte likevel etter nøye vurdering å legge fram et tilbud 29.04.98 som bygget på regjeringens inntektspolitikk basert på solidaritetsalternativet med lav pris- og kostnadsvekst, moderat lønnsvekst og opprettholdelse av lav arbeidsledighet.

Resultatet fra de forbundsvisse oppgjørene i privat sektor har satt inntektspolitikken på en hard prøve. Statens målsetting med å sikre at staten som arbeidsgiver kan rekruttere og beholde tilstrekkelig arbeidskraft, tilsa en «kursendring» i forhold til den lønnsvekst som var lagt inn i budsjettet. Regjeringen la derfor i revidert nasjonalbudsjett opp til en gjennomsnittlig lønnsvekst på 5 prosent som med den anslåtte prisvekst ville gi en fortsatt sterk reallønnsvekst på omlag 2,25 prosent.

3.2.8.2 Elementene i Riksmeklingsmannens møtebok av 28.05.98 i forhold til AFs og de øvrige organisasjonenes krav

Staten har oppfattet at tvisten i hovedsak dreier seg om de økonomiske elementene i oppgjøret og vil derfor kommentere disse.

Riksmeklingsmannens møtebok av 28.05.98 inneholder følgende hovedelementer:

- **Generelt tillegg:** Det ble gitt like kronetillegg på hovedlønstabellen med kr 10 000 på alle lønnstrinn, samt utjevning av de såkalte «hengekøyene», som til sammen er kostnadsberegnet til 4,25 prosent pr 01.05.98. Det generelle tillegget tilsvarer omlag kr 5,- pr time. Det tilsvarer det samme tillegget som ble gitt i normallønnsområdene i privat sektor. Det generelle tillegget er det samme som i det kommunale tariffområde, slik at felles hovedlønstabell opprettholdes. Hovedlønstabellen ble utvidet med fire lønnstrinn på topp fra lønnstrinn 70 til lønnstrinn 74. Delvis utjevningen av «hengekøyene» og utvidelse av tabellen er i tråd med AFs krav.

AF hadde framsatt krav om prosentvise tillegg på tabellen med 4,2 prosent pr 01.05.98. De øvrige organisasjoner kunne imidlertid ikke akseptere prinsippet om prosentvis regulering. Både LO Stat/NL og YS-S hadde framsatt en mer markant lavtlønnsprofil ved at de laveste lønnstrinn skulle gis høyere kronebeløp. Ved å gi flate kronebeløp ble AFs krav delvis imøtekommet i Riksmeklingsmannens møtebok. AFs medlemmer som er innplassert under lønnstrinn 36 har fått et høyere generelt tillegg enn det AF har krevd for sine medlemmer. Dette treffer bl a store grupper av AFs medlemmer som sykepleiere, lærere, adjunkter og ingeniører.

- **Heving av begynnerlønn:** Av lønsmassen ble det avsatt 0,17 prosent til heving av begynnerlønn på lønnsrammer pr 01.08.98. Alle organisasjonene hadde framsatt krav om økt begynnerlønn, men med ulik profil/innretning. LO og YS-S krevde en

lavtlønnsprofil med heving av begynnerlønn, særlig for det lavere og midlere sjikt. Resultatet ble imidlertid at samtlige lønnsrammer ble hevet med 2 lønnstrinn på 0 til 2 årstrinnet. For lærere, adjunkter, adjunkt med opprykk og lektorer ble det gitt ytterligere ett lønnstrinn for de med 0 til 4 års ansiennitet. Siden differansen mellom lønnstrinnene i kroner er stigende innebærer hevingen av begynnerlønningene mer for de høytlønte enn for det lavere og midlere skikt.

- **Avsetning til sentrale justeringer:** Det ble avsatt 2,0 prosent pr 01.08.98 (1 160 millioner) til sentrale justeringsforhandlinger med føringer om prioritering av kvinner/likelønn, skoleverk og hensynet til rekrutterings- og konkurransesituasjonen. Avsetningen er den største avsetningen som har skjedd på 90-tallet. Dette er langt på vei imøtekommelse av AFs krav om en avsetning på 2,3 prosent, for å kunne prioritere likelønn og/eller grupper med høyere utdanning, herunder undervisningsstillinger.
- **Avsetning til lokale forhandlinger:** Det ble avsatt 0,55 prosent pr 01.09.98 (319 millioner) til lokale forhandlinger. Avsetningen er av tilsvarende størrelse som for mellomoppgjøret i 1997. Føringer om likelønn for kvinner ble forsterket, noe som er i overensstemmelse med partenes krav.

Avsetningen og føringer for lokale forhandlinger var framsatt av AF og YS-S, mens LO Stat/NL ønsket som tidligere ikke en slik avsetning. Staten er prinsipielt for en lokal lønnsdannelse og en økning i avsetningene til disse forhandlingene. Dagens lønnsystem i staten forutsetter lokale forhandlinger, noe som fremgår av intensjonene fra Statens lønnskomite, NOU 1990:32. AFs krav om at en del av lønnsdannelsen skal skje lokalt, er derfor imøtaket, selv om avsetningen er mindre enn det AF krevde.

- **Endringer i forhandlingsbestemmelsene og fellesbestemmelsene:** Det ble lagt frem endringer i forhandlingsbestemmelsene og fellesbestemmelsene, både av teknisk og materiell karakter. Endringene i fellesbestemmelsene er kostnadsberegnet til 0,08 prosent pr dato. Hevingen av satsene for ubekvem arbeidstid utgjør hoveddelen av disse kostnadene. Alle organisasjonene hadde krav om endringer av ulempe tilleggene for ubekvem arbeidstid, også fra AF var dette et sterkt prioritert krav.

Hovedtariffavtalen 1996-1998 § 13 har en bestemmelse om at ledere som er pålagt overtidsarbeid av overordnede og som kan kontrollere utføringen av arbeidet, kan utbetales overtidsgodtgjøring for inntil 200 timer i kalenderåret. Lønn for hovedstilling og overtidsarbeid kan samlet ikke overstige lønnstrinn 60 i kalenderåret. AF krevde at taket på lønnstrinn 60 skulle oppheves, dette har vært et sterkt prioritert krav fra AF i en årrekke. Dette kravet er innfridd ved årets tariffoppgjør. Dette vil for tilsatte over lønnstrinn 60 gi en vesentlig uttelling. Dette treffer i hovedsak AF-medlemmer.

- **Diverse partssammensatte utvalg:**

Etter Riksmeklingsmannens skisse/møtebok skal det nedsettes følgende tre partssammensatte utvalg:

- EVU
- Fleksible arbeidstidsordninger

- Fjernarbeid

Staten anser ikke dette som et tvistespørsmål da man under forhandlingene/meklingen var enig med AF om mandat og frister for disse utvalgene.

3.2.8.3 Økonomi

I de senere års tariffoppgjør har partene i staten ikke gått ut med noen felles ramme for oppgjørene. Tas det utgangspunkt i de enkelte komponenter for oppgjøret, kan man gjøre følgende anslag:

STATLIGE TARIFFOMRÅDE

per	element	% -vis endring	
		per dato	årvirkning
01.01.	Overheng		1,57 %
01.05.	Generelt tillegg, inkl «hengekøyer»	4,25 %	2,83 %
01.05.	Fellesbestemmelsene	0,08 %	0,05 %
01.08.	Sentrale justeringer/begynnerlønn	2,17 %	0,90 %
01.09.	Lokale forhandlinger	0,55 %	0,18 %
Sum		7,05 %	5,53 %
	Teoretisk overheng (ekskl. glidning) 1999		2,9 %

Tariffoppgjøret, eks glidning, vil medføre en nivåheving i statssektoren på omlag 7 prosent. De øvrige hovedsammenslutningene/NL som har inngått ny hovedtariffavtale med staten representerer ca ¾ av arbeidstakerne i tariffområdet. Disse organisasjonene har vurdert meklingsresultatet som akseptabelt.

I tillegg kommer lønnsglidningen gjennom 1998. Den faktiske glidningen vil først være kjent våren 1999. Glidningen påvirkes av bl a strukturendringer, automatiske ansiennitetsopprykk, tilskutte midler ved de årlige lokale forhandlinger, lokale forhandlinger på særlige grunnlag og ny tilsetning i høyere lønnstrinn. Lønnsglidningen i det statlige tariffområdet har variert fra periode til periode.

Staten mener at Riksmeklingsmannens skisse har tatt hensyn til organisasjonenes krav, samtidig som det er foretatt en vurdering av oppgjøret i privat sektor, revidert nasjonalbudsjett samt det stramme arbeidsmarkedet. Staten har ved sin aksept av Riksmeklingsmannens møtebok balansert helt på grensen, og kanskje noe over de rammer som kunne legges til grunn ved dette oppgjøret.

3.2.8.4 Sentrale justeringsforhandlinger per 1. august 1998

I Riksmeklingsmannens møtebok av 28.05.98 ble det under forhandlingsbestemmelsen for avsetningen til sentrale justeringsforhandlinger for første avtaleår, jf HTA pkt 1.4.1.1, gitt en merknad hvor det heter at «Forhandlingene etter pkt 1.4.1.1 føres snarest mulig etter

meklingsavslutning». AF kommenterte ikke merknaden i bruddprotokollen. Merknaden var derfor bindende overfor meklingsmannen, de øvrige hovedsammenslutningene/NL og stortingsvedtaket om lønnsoppgjøret.

Før de sentrale justeringsforhandlingene startet, ble AF invitert til å delta under forutsetning av at de undertegnet Riksmeklingsmannens møtebok, se AADs brev av 25.06.98, noe de ikke fant å kunne akseptere, jf AFs brev av 26.06.98.

Øvrige hovedsammenslutninger/NL var orientert om kontakten mellom AAD og AF.

De sentrale justeringsforhandlinger ble derfor gjennomført etter at avstemmingen om meklingsresultatet var avklart. Staten vil ikke her gå nærmere inn på resultatet av disse forhandlingene.

3.2.8.5 Konsekvenser av eventuelle endringer i hovedtariffavtale for AF i forhold til øvrige hovedsammenslutninger/NL i Rikslønnsnemndas kjennelse

Staten har som nevnt tidligere, et enhetlig og helhetlig lønns- og forhandlingssystem. Dette understøttes av at hovedtariffavtalene mellom staten og de tre hovedsammenslutningene og Norsk Lærerlag har vært likelydende. Lønnstabellene, lønnsrammer, lønns spenn og inndeling av stillinger i lønnsplaner og koder er gjennomgående og de samme for alle uansett organisasjonstilhørighet. Brytes prinsippet om likelydende tariffavtaler brytes også prinsippet om å kunne opprettholde et helhetlig lønns- og forhandlingssystem i staten.

Hovedsammenslutningene LO Stat, YS-S og Norsk lærerlag, har alle ved uravstemming godtatt Riksmeklingsmannens forslag til ny hovedtariffavtale for perioden 01.05.98 - 30.04.2000.

LO Stat, YS-S og NL har i Riksmeklingsmannens møtebok av 28.05.98 tatt «forbehold om å oppta nye forhandlinger dersom andre organisasjoner gjennom meklings eller på annen måte gis bedre vilkår enn det som er fastsatt i dette meklingsresultatet». Staten reservert seg ikke mot forbeholdet med bakgrunn i at

- alle arbeidstakere i staten bør underlegges de samme bestemmelser.
- uten en slik protokolltilførsel ville det bli vanskelig å sluttforhandle før alle tvister var løst.

Denne type klausuler er ikke ny. Klausulen kan medføre store kostnader ved at forhandlinger blir gjenopptatt. Senest i 1986 ble hovedtarifforhandlingene gjenopptatt mellom staten og enkelte hovedsammenslutninger med bakgrunn i de tillegg to politiorganisasjoner fikk i forhandlinger om ny hovedtariffavtale med Justisdepartementet. Med samme bakgrunn ble det også gjennomført nye forhandlinger mellom partene i kommunal sektor. En imøtekommelse av AFs krav vil derfor kunne få meget store økonomiske konsekvenser på en lang rekke områder, og vil også medføre at prinsippet om en enhetlig og helhetlig regulering i staten brytes.

3.2.9 Virkningsdato

Det er lange tradisjoner i norsk arbeidsliv for at virkningstidspunktet for generelle lønnstillegg gis med virkning fra det tidspunkt arbeidet ble gjenopptatt etter arbeidsnedleggelse, mens tekniske endringer først gis virkning fra det tidspunkt kjennelsen foreligger. Med dette utgangspunktet vil staten legge ned påstand om at den nye hovedlønnstabellen samt nye satser i fellesbestemmelsenes § 15 gjøres gjeldende fra 15. juni 1998. Endringen på begynnerlønn på lønnsrammer samt resultatet fra de sentrale justeringsforhandlinger gis virkningsdato pr 1 august 1998, slik som følger av Riksmeklingsmannens møtebok.

Virkningstidspunktet for de lokale forhandlingene settes til 1 september 1998, som for de organisasjoner som aksepterte Riksmeklingsmannens møtebok.

For den del av tvisten som behandles etter tjenestetvistloven § 26 a, dvs embets- og tjenestemenn uten streikerett, vil staten i tråd med dom i Arbeidsretten 4 desember 1980 legge ned påstand om at virkningstidspunktene er de samme som følger av Riksmeklingsmannens møtebok av 28.05.98. Virkningstidspunktene for disse medlemmene vil derfor henholdsvis være 1 mai for hovedlønnstabellen og endringer i forhandlingsbestemmelser og fellesbestemmelsene, 1 august 1998 for begynnerlønn og sentrale justeringer og 1 september 1998 for lokale forhandlinger.

4. RIKSLØNNSNEMNDAS MERKNADER

4.1 Den økonomiske situasjonen

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum skal bemerke:

4.1.1 Internasjonal økonomi

Den økonomiske veksten hos Norges handelspartnere er i ferd med å avta. I juni i år var ledigheten i Japan den høyeste siden 2.verdenskrig. Både i Storbritannia og Danmark er det klare tendenser til lavere økonomisk vekst. Arbeidsledigheten i store EU-land er høy og pris- og lønnsveksten er klart lavere enn i Norge. Tilstanden i verdensøkonomien skaper derfor to problemer for norsk økonomi; Etterspørselen er avtakende og kostnadsveksten i konkurrentland er lavere enn i Norge.

Oljeprisens nivå og utvikling er viktig for norsk økonomi. Spotprisen på Brent Blend falt fra et nivå på 20 dollar fatet i november 1997 til om lag 11 dollar fatet i midten av juni i år, som er den laveste nominelle oljeprisen siden 1986. Oljeimporterende land kan tjene på en lav oljepris. Etterspørselen etter andre produkter enn olje kan øke. Deler av norsk eksportindustri kan bli stimulert som følge av en slik bedret verdensøkonomi. Likevel vil norsk økonomi tjene mest på at oljeprisen holder seg høy. Årsakene til at oljeprisen falt er blant annet en mild vinter i mange oljeimporterende land i 1997/98, lavere vekst i Sør-Asiatiske land og dermed mindre etterspørsel etter olje, økt eksport av olje fra Irak og økte

produksjonskvoter i OPEC i november 1997. Lagrene av olje i OECD området har ikke vært større enn de er nå. Oljeprisen kan holde seg svært lav framover dersom det kommer en ny mild vinter, dersom Irak øker eksporten fra dagens nivå på om lag 2 mill fat per dag til opp mot 3 mill fat per dag og dersom OPEC mislykkes i å oppfylle sine annonserte produksjonskutt.

4.1.2 Norsk økonomi

Fallet i oljeprisen gjennom 1998 har ført til et kraftig fall i landets eksportinntekter. Importen har holdt seg oppe. Driftsbalansen overfor utlandet har dermed blitt kraftig svekket i de siste månedene. Denne kraftige svekkelsen i nettotilstrømmingen av utenlandsk valuta til landet har bidratt til å svekke den norske kronen. Mindre utenlandsk valuta blir vekslet inn i norske kroner. Norges Banks instruks er å følge en fastkurspolitikk og med en slik politikk blir det nødvendig å bruke renten for å styrke kronen når den utsettes for press. Renteøkninger kan lokke valuta til landet gjennom kapitalbevegelser og dermed motvirke fallet i verdien på kronen som er kommet gjennom svikt i eksportinntekter. I skrivende stund flyter kronen og har en lavere verdi mot andre valutaer enn tidligere i år. En slik depresiering av kronen kan styrke eksporten og svekke importen, noe som i seg selv kan bidra til at renten kan gå ned igjen.

Rentenivået i Norge er for tiden flere prosent høyere enn ECU-renten. Et slikt høyere rentenivå kan gi reduksjon i den innenlandske etterspørselen og gi problemer på arbeidsmarkedet i form av høyere ledighet. Slutføringen av en rekke store prosjekter på land (Gardermoen, Gardermobanen, Rikshospitalet) samt reduksjon i investeringer i Nordsjøen kan bidra til en lavere innenlands etterspørsel fremover. Årets lønnsoppgjør, så langt, har gitt en relativ kraftig lønnsvekst sammenliknet med tidligere år og med lønnsveksten i andre land. En slik lønnsvekst kan skape problemer for konkurranseutsatte bedrifter og den kan også bidra til å skape forventninger om en høyere inflasjon i Norge enn i andre land. Forventninger om høyere inflasjon i Norge enn i våre "naboland" kan føre til at aktørene i finansmarkedene, norske så vel som utenlandske, styrkes i troen på at kronen vil svekkes. Under et fastkursregime betyr dette økte renter for å forsvare kronen. Norsk økonomi er inne i en vanskelig konjunkturfase og det er ingen grunn til å forlate moderasjonslinjen i inntektsoppgjørene, snarere tvert om.

4.1.3 Lønnsoppgjøret 1998

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum skal bemerke:

I Nasjonalbudsjettet for 1998 (St.meld.nr 1 (1997-98)) anslo Regjeringen den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 1997 til å være 3 ¾ prosent. For 1998 la Regjeringen til grunn en gjennomsnittlig årslønnsvekst på om lag 3 ½ prosent, mens konsumprisindeksen ble anslått til å være 2 ¼ prosent.

Regjeringen fremhevet i Nasjonalbudsjettet for 1998 at det er et overordnet mål for Regjeringens økonomiske politikk å sikre arbeid til alle, videreutvikle det norske velferds-

samfunn og bidra til en bærekraftig utvikling. Den økonomiske politikken skulle dessuten baseres på en forsvarlig forvaltning av landets petroleumsformue.

Det inntektspolitiske samarbeidet med partene i arbeidslivet i de senere år hadde tatt sikte på at man skal oppnå en varig bedring i den kostnadmessige konkurranseevnen, og ved fremleggelsen av Nasjonalbudsjettet kunne Regjeringen hevde at samarbeidet hadde medvirket til at en langvarig og sterk økonomisk oppgang hadde gått sammen med lav pris- og kostnadsvekst.

Det ble imidlertid også understreket at man etter en så langvarig periode med sterk vekst var inne i en kritisk fase i konjunkturutviklingen med klare tendenser til mangel på kvalifisert arbeidskraft, hvor lønnsutviklingen kunne tilta markant.

Regjeringen fremhevet i Nasjonalbudsjettet at retningslinjene for den økonomiske politikken i årene fremover vil ta utgangspunkt i en videreutvikling av Solidaritetsalternativet, hvor det forutsettes at inntektspolitikken og arbeidsmarkedspolitikken fortsatt skal bidra til lav pris- og kostnadsvekst. Dette slik at den kostnadmessige konkurranseevnen opprettholdes og sysselsettingen understøttes.

Regjeringen la i utformingen av den økonomiske politikken for 1998 også vekt på risikoen for at den underliggende veksten i økonomien var enda sterkere enn anslått. Regjeringen la opp til et stramt finanspolitisk opplegg som sammen med en gjennomføring av inntektsoppgjørene med resultat lav lønns- og prisvekst, skulle sikre en balansert vekst og dempe presstendensene i norsk økonomi.

Fra Nasjonalbudsjettet siteres:

"Med sterk oppgang i økonomien og et strammere arbeidsmarked stilles inntektspolitikken overfor store utfordringer. Lav lønnsvekst i samsvar med Solidaritetsalternativet er nødvendig for at norsk næringsliv ikke skal tape kostnadmessig konkurranseevne overfor utlandet."

Fra Nasjonalbudsjettet siteres videre:

"Både nasjonalt og internasjonalt er det utviklingstrekk som stiller det inntektspolitiske samarbeidet overfor nye utfordringer. Det stadig strammere arbeidsmarkedet, med klare tegn til mangel på enkelte typer arbeidskraft, gjør det mer krevende å videreføre en linje med moderat lønns- og kostnadsvekst. Den lave lønns- og prisveksten i andre land medfører at vår kostnadmessige konkurranseevne bare kan opprettholdes med en tilsvarende lav lønns- og prisvekst i vårt eget land. Dette innebærer lavere nominelle tillegg ved lønnsoppgjørene enn det som var vanlig tidligere. Den kanskje vanskeligste utfordringen ligger i den klare tendensen i retning av økte lønnsforskjeller som har funnet sted i en rekke andre land. Regjeringen ser det som ønskelig å unngå en slik utvikling i Norge."

Utover våren 1998 kom det stadig klarere tegn på økende press i norsk økonomi, og i Revidert nasjonalbudsjett 1998 (St.meld.nr.2 (1997-98)) ble anslagene for gjennomsnittlig årslønnsvekst og konsumprisindeks justert.

Fra Revidert Nasjonalbudsjett siteres:

"I arbeidet med denne meldingen er det lagt til grunn en gjennomsnittlig lønnsvekst fra 1997 til 1998 på 5 pst. En kan imidlertid ikke se bort fra at lønnsveksten kan bli høyere enn dette. Den anslåtte lønnsveksten forutsetter at arbeidstakere og arbeidsgivere viser moderasjon i oppgjørene som gjenstår og i de lokale lønnsforhandlinger. I lokale forhandlinger bør partene legge vekt på at de sentrale lønnsstilleggene sammen med lønnsoverhenget inn i 1998 alene vil sikre en betydelig reallønnsvekst. Prisstigningen for i 1998 anslås nå til 2.6 pst."

I 1998 var det etter vanlig mønster hovedrevisjon for de fleste tariffområder. Som i 1996 ble hovedrevisjonen i LO/NHO-området gjennomført ved forbundsvise forhandlinger. I privat sektor for øvrig foregår oppgjørene hvert år på grunnlag av avtaler som f.eks. kan være basert på bransjer og/eller yrker. I hovedoppgjørene i staten og kommunene er det alltid sentrale forhandlinger.

4.1.3.1 Oppgjørene i privat sektor

LO/NHO-oppgjøret

Representantskapet i LO behandlet kravene foran lønnsoppgjøret 10. februar. Sentrale punkter i vedtaket var:

- Bedring i kjøpekraften for alle grupper, mest for de med årslønn opptil kr 250 000 bl.a. gjennom særlige tillegg for å heve lavtlønte og fremme likelønn.
- En utredning mellom partene om ulike fleksible arbeidstidsordninger innen 1.4.1999.

Videre heter det i vedtaket at i forkant av de forbundsvise forhandlingene gjennomfører LO forhandlinger med NHO om:

- Rett til utdanningspermisjon og prinsippene for finansieringen av etter- og videreutdanningsreformen framover, herunder en felles dialog med sikte på å avklare partenes og myndighetenes rolle og ansvar.
- Justering av prinsippene for lærlingelønn.

I NHOs hovedstyremøte 11. februar ble følgende hovedretningslinjer for årets lønnsoppgjør vedtatt:

- Det skal være lønnsutviklingen i konkurranseeksponerte bedrifter som skal angi rammen. For at ikke konkurranseevnen skal forverres ytterligere, med de negative konsekvenser dette vil ha for sysselsetting og lønnsomhet, må lønnsveksten i Norge i kommende år ikke være høyere enn hos våre konkurrenter.
- Ledere, høyere funksjonærer og grupper med sterk markedsposisjon må avpasse sin lønnsutvikling til bedriftens øvrige ansatte.

I forkant av de forbundsvise oppgjørene forhandlet LO og NHO om etter- og videreutdanning, lærlingordningen og avtalefestet pensjon (AFP). Partene tok sikte på å komme fram til en handlingsplan for kompetanse som grunnlag for partenes arbeid med en etter- og videreutdanningsreform. I den forbindelse forutsatte partene at Regjeringen tok

stilling til enkelte elementer i en slik reform før de forbundsvise forhandlingene ble avsluttet. Dette ble tatt opp i brev fra LO og NHO til Statsministeren 13. mars.

I Statsministerens svarbrev av 26. mars til partene heter det:

"Jeg viser til brev av 13. mars 1998 fra Landsorganisasjonen i Norge og Næringslivets Hovedorganisasjon.

Regjeringen arbeider nå med en stortingsmelding om etter- og videreutdanning, med sikte på at denne skal fremmes for Stortinget før sommeren. Arbeidet med meldingen tar utgangspunkt i NOU 1997:25 Ny kompetanse og høringsuttalelsene til denne. I stortingsmeldingen vil det bli lagt opp til at myndighetene skal bidra med økt satsing på etter- og videreutdanning gjennom ulike tiltak. Ved å gi den enkelte mulighet til kompetanseutvikling vil Regjeringen bidra til en livslang læring, som er en forutsetning for økt verdiskapning og høy sysselsetting årene framover. Regjeringen vil samtidig understreke at en etter- og videreutdanningsreform ikke bør få karakter av en reform som iverksettes fra et gitt tidspunkt, men bør ta form av en prosess som bidrar til at yrkesbefolkningen får økt kompetanse. Denne prosessen bør baseres på et nært samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet, slik at myndighetenes tiltak og tiltak som avtales mellom partene i arbeidslivet samlet gir et best mulig resultat for samfunnet og for den enkelte. Det er også et viktig mål for Regjeringen at grupper utenfor arbeidsmarkedet får ta del i kompetanseutviklingen.

Det inntektspolitiske samarbeidet basert på Sysselsettingskommisjonens innstilling har bidratt vesentlig til den gunstige økonomiske utviklingen i Norge i de senere år. Regjeringen legger stor vekt på å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet. Den gunstige pris- og kostnadsutviklingen vi har hatt i de senere årene bør videreføres. Dette vil være en viktig forutsetning for en fortsatt balansert utvikling i norsk økonomi, med høy sysselsetting og lav arbeidsledighet.

Etter flere år med sterk vekst i produksjon og sysselsetting ser vi tegn til økende pressproblemer og flaskehals i norsk økonomi. Det er nå svært viktig å unngå at den høye kapasitetsutnyttelsen slår ut i tiltakende pris- og kostnadsvekst. Dette stiller store krav til gjennomføringen av inntektsoppgjørene. Regjeringen ser arbeidet med etter- og videreutdanningsspørsmål som et ledd i det inntektspolitiske samarbeidet.

Myndighetenes bidrag til å finansiere økt innsats for etter- og videreutdanning vil være konsentrert om tilrettelegging av utdanningstilbudet og utdanningsfinansiering gjennom Statens lånekasse for utdanning. Dette vil kunne medføre betydelige statlige merutgifter i årene framover. Disse utgiftene må tilpasses den økonomiske situasjonen, hvor en moderat pris- og lønnsutvikling fortsatt vil være et viktig element og påvirke myndighetenes mulighet til å bidra til en etter- og videreutdanningsreform.

En kompetansereform bør i utgangspunktet bygge på arbeidslivet som læringsarena. Økt omfang av etter- og videreutdanning vil imidlertid også innebære at folk midlertidig tas ut av arbeidsstyrken og at behovet for arbeidskraft i kompetanse-givende undervisning kan øke. Regjeringen legger derfor vekt på at det tas hensyn til situasjonen i arbeidsmarkedet når reformen skal fases inn.

LO og NHO presenterer en del elementer i en etter- og videreutdanningsreform som partene ber Regjeringen ta stilling til. Nedenfor gjennomgås en del elementer som Regjeringen vil legge til grunn i det videre arbeidet med stortingsmeldingen om etter- og videreutdanning, og som berører de punktene som er lagt fram av LO og NHO.

Permisjonsrett

Regjeringen er innstilt på å legge opp til lovgivning som gir rett til permisjon til etter- og videreutdanning hvor målsettingen med reguleringen må være å få til en god balanse mellom arbeidstakers behov for permisjon og de ulempene slike permisjoner kan skape for arbeidsgiver. Regjeringen er derfor innstilt på, sammen med representanter for organisasjonene i arbeidslivet og juridisk ekspertise, å utarbeide forslag til lovbestemmelser. Det bør utarbeides ulike permisjonsmodeller, og på dette grunnlag foreslås lovbestemmelser om alminnelige permisjonsbestemmelser til etter- og videreutdanning og kriterier for utløsning av permisjon. Kriteriene må blant annet omfatte bestemmelser som tar hensyn til bedriftenes behov for kompetanseutvikling, stabil arbeidskraft og hensiktsmessig planlegging av produksjon og ressursdisponering. Dette er særlig viktig for små og mellomstore virksomheter. Det skal også utredes hvordan uenighet om permisjon skal løses.

Styrket yrkesorientert etter- og videreutdanning

Regjeringen legger vekt på at det offentlige utdanningssystemet skal ha en sentral rolle i å tilby undervisning som imøtekommer kompetansebehovene i arbeidslivet. Videre legges det vekt på et konstruktivt samspill mellom det offentlige utdanningssystemet og andre tilbydere av utdanning. Regelverket for institusjoner innenfor høyere utdanning bør mykes opp, slik at de bedre kan tilby utdanning rettet inn mot behovene i arbeidsmarkedet. Organisasjonene i arbeidslivet vil være naturlige kontakter i dette arbeidet.

Arbeidsmarkedsetaten spiller en viktig rolle som forvalter av virkemidler i arbeidsmarkedspolitikken og kunnskap om kompetansebehov i arbeidsmarkedet. De midler arbeidsmarkedsetaten rår over er primært innrettet mot å bidra til at ordinære og yrkeshemmede arbeidssøkere kommer i arbeid. I tillegg har etaten viktige oppgaver i å bistå arbeidsgivere med å skaffe til veie arbeidskraft. Regjeringen er imidlertid positiv til å utrede nærmere hvordan arbeidsmarkedsetatens kunnskaper om arbeidsmarkedet kan brukes i en økt satsing på etter- og videreutdanning.

Grunnskole og videregående opplæring for voksne

Regjeringen vil legge til rette for at voksne som i dag ikke har fullført grunnskole eller videregående utdanning, skal kunne få tilbud om dette. Slike tilbud bør ta utgangspunkt i den enkeltes realkompetanse, og opplæringstilbudene må legges til rette både metodisk og organisatorisk slik at de møter voksnes særlige behov. Det er viktig at det utvikles tilbud som gjør det mulig å gjennomføre opplæringen som bygger på vekslende mellom arbeid og skolegang/studier. Regjeringen går inn for at § 20 i Lov om fagopplæring skal videreføres etter dagens ordning.

For den videre kompetanseutviklingen er det viktig å få etablert et system for dokumentasjon og anerkjennelse av voksnes realkompetanse. Etableringen av et slikt system bør skje i samarbeid mellom organisasjonene i arbeidslivet og utdannings-systemet.

Finansiering av livsopphold

Regjeringen legger vekt på at offentlig utdanningsfinansiering baseres på en like-behandling av ulike grupper. Offentlig finansiering av livsopphold ved etter- og videreutdanning og ved fullføring av grunnskole og videregående utdanning for voksne bør derfor baseres på etablerte finansieringsordninger i Statens lånekasse for utdanning. Lånekassens ordninger gir i dag støtte til de aller fleste utdanningsformål. De generelle reglene i studiefinansieringsordningen bør imidlertid gjennomgås, med sikte på å tilpasse disse bedre til etter- og videreutdanningsstudenter. Regjeringen er derfor innstilt på et utredningsarbeid om finansieringen av etter- og videreutdanning, der det offentliges bidrag til finansiering av livsopphold er basert på den alminnelige studiefinansieringsordningen i Statens lånekasse. Regjeringen legger til grunn at dersom partene ønsker å etablere særskilte ordninger for finansiering av livsopphold ved etter- og videreutdanning, utover offentlig studiefinansiering, er dette et ansvar for partene."

Den 26. mars avsluttet LO og NHO de sentrale forhandlingene. Partene hadde da kommet fram til enighet om en felles handlingsplan for kompetanse. I protokoll av 26. mars heter det bl a:

- *"Forutsetningen for vedtakelse av LO og NHOs handlingsplan for etter- og videreutdanning er at myndighetene medvirker og at lønns- og prisutviklingen for 1998 som helhet bidrar til å sikre sysselsetting og konkurransevne.*
- *Ved mellom oppgjøret i 1999 vil LO og NHO vurdere den videre utvikling av etter- og videreutdanningsreformen på bakgrunn av utredninger som skal gjøres og hvordan forutsetningene i solidaritetsalternativet er fulgt opp.*
- *Handlingsplanen vil i årene fremover kreve økonomisk innsats fra alle involverte parter. LO og NHO er derfor innforstått med at gjennomføringen av planen vil være avhengig av en videreføring av solidaritetsalternativet som sikrer næringslivets konkurransevne og den fremtidige sysselsetting."*

Videre ble partene også enige om visse justeringer av AFP-ordningen.

De forbundsvisе oppgjørene i LO/NHO-området ble innledet 19. mars mellom Fellesforbundet og Teknologibedriftenes Landsforening (TBL) om verkstedsoverenskomsten. På en del andre områder ble det også startet forhandlinger, etter at forhandlingene om verkstedsoverenskomsten var i gang, bl a. mellom Fellesforbundet og Byggenæringens Landsforening om fellesoverenskomsten for byggfag og mellom Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet og Reiselivsbedriftenes Landsforening om overenskomsten for hotellfag. Den 31. mars ble det brudd i forhandlingene i verkstedindustrien og opp-

gjøret gikk til mekling. Senere ble det også brudd i forhandlingen for byggfagene og for hotellene.

Den 20. april satte Riksmeklingsmannen fram et forslag til løsning mellom Fellesforbundet og TBL om **verkstedoverenskomsten** som partene anbefalte.

Forslaget innebar et generelt tillegg 1. april på kr 3 per time. Videre ble skifttillegg økt og beregningsmåten for offshoretillegget ble endret.

Det anbefalte meklingsforslaget ble sendt til uravstemming med svarfrist 15. mai.

Forslaget ble godkjent ved uravstemmingen.

Den 22. april la Riksmeklingsmannen fram en skisse til løsning for **byggfagene** som partene anbefalte. Også her ble det enighet om et generelt tillegg 1. april på kr 3 per time samt økt minstelønnsatser.

Den 24. april la Riksmeklingsmannen også fram en skisse til løsning for **hotellene** som partene anbefalte.

Forslaget innebar:

- Et generelt tillegg 1. april kr 3 per time.
- Et lavtlønns tillegg 1. april på kr 2 per time for de fleste.
- Minstelønnsatsene ble hevet med kr 1 per time for de fleste og med kr 3 for kokker.

Videre ble partene enige om at det dannes en pott til bruk for likestillingstillegg i den enkelte bedrift. Denne potten dannes av kr 1 per time for alle arbeidere ganger gj.sn. time-tall for en måned basert på de siste 12 måneder. Likestillingstilleggene utbetales med virkning fra 1. april. Det er en forutsetning for å ta ut denne potten at det dannes likestillingsavtaler på den enkelte bedrift.

Av andre oppgjør kan nevnes at for **rutebil- og langtransportsjåførere** kom partene etter streik og ny mekling fram til et anbefalt forslag. For rutebiloverenskomsten innebar forslaget følgende:

- Et generelt tillegg til alle på kr 9,- per time.
- Godssjåførene i nærtransport fikk i tillegg kr 1,50 per time, slik at det generelle lønns tillegget for denne gruppa ble på til sammen kr 10,50 per time.
- Fagarbeidertillegget ble økt med kr 1,- per time.

Privat sektor utenom LO/NHO

I **varehandelen** ble Handel og Kontor og Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon etter forhandlinger enige om et generelt tillegg fra 1. april på kr 5 per time. I tillegg ble satsene for ulempetillegg økt. I forbrukersamvirke ble det enighet om en liknende avtale.

I oppgjøret for **forretnings- og sparebanker** kom partene fram til en avtale som ga et generelt tillegg på 4,1 prosent eller minst kr 10 000 pr år fra 1. mai. Samlet utgjør oppgjøret 4,5 prosent per 1. mai.

I oppgjøret for **forsikringsvirksomhet** ble partene enige om et generelt tillegg på 4,1 prosent eller minst kr 10 000 per år fra 1. juli.

Medlemmet Folkestad vil understreke at det ennå ikke foreligger tall som viser lønnstilleggene for inneværende år for store funksjonærgrupper utenfor LO/NHO-området som det er naturlig for AF å sammenlikne med. Dermed er referansen til privat sektor mangelfull.

4.1.3.2 Oppgjørene i offentlig sektor

Den 31. mars startet forhandlingene i både kommunale og det statlige tariffområdet. Den 30. april ble det brudd i forhandlingene og oppgjørene gikk til mekling.

Den 28. mai la Riksmeklingsmannen fram et forslag til løsning som ble anbefalt av partene med unntak av Akademikernes Fellesorganisasjon som tok ut grupper i streik både i stat og kommune. I kommunene ble forslaget til avtale også forkastet av Norsk Helse- og Sosialforbund (YS) og Maskinistforbundet (YS). Begge organisasjonene tok medlemmer ut i streik.

I **staten** ble hovedtrekkene i den nye hovedtariffavtalen:

- Et generelt tillegg fra 1. mai 1998 på kr 10 000 per år på alle trinn på hovedlønnstabellen. I tillegg er det gjennomført enkelte tekniske harmoniseringer av lønnstabellen mellom ltr 2-13 og ltr 26-35 fra samme dato. Det er lagt til fire nye lønnstrinn på tabellen slik at topplønnen er økt fra kr 463 500 til kr 514 000. Samlet utgjør lønnsendringene 4,25 prosent per 1. mai 1998.
- Endringer av begynnerlønnene på lønnsrammene med virkning fra 1. august 1998, tilsvarende 0,17 prosent av lønnsmassen.
- En avsetning på 2,0 prosent per dato til sentrale justeringsforhandlinger med virkning fra 1. august 1998. Hensynet til virksomhetenes rekrutterings- og konkurransesituasjon samt likelønn på alle nivåer, skal ivaretas i disse forhandlingene. Kvinner og skoleverket skal ha en større andel av lønnsmidlene enn en prorate fordeling tilsier.
- Med virkning fra 1. september 1998 skal det føres lokale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 0,55 prosent av lønnsmassen. Av dette utgjør 0,1 prosent lønnsmidler som blir ledige pga lønnsendringer ved skifte av arbeidstakere. De sentrale partene tilrår at partene lokalt gjennomgår lønnsrelasjonene og lønnsutviklingen for å rette opp kjønnsbetingede lønnsforskjeller på alle nivå. Kvinner bør få en større andel av potten enn en proratefordeling tilsier.
- Med virkning fra 1. mai 1998 er det gjort endringer i Hovedavtalens forhandlingsbestemmelser/fellesbestemmelser, herunder en økning i enkelte ulempetillegg.

I **kommunene** ble hovedtrekkene i den nye hovedtariffavtalen:

- Fra 1. mai gis det et generelt tillegg på kr 10 000 per år tilsvarende 4,85 prosent. I tillegg ble det også i kommuneoppgjøret gjennomført enkelte tekniske harmoniseringer av lønnstabellen mellom ltr 2-13 og ltr 26-35 fra samme dato.
- Det er foretatt sentrale justeringer av lønnsrammer og lønnsstruktur som utgjør 2,43 prosent med virkning fra 1. september.
- En pott til lokale forhandlinger per 1. november på 0,78 prosent.

I arbeidstvisten Det norske Maskinistforbund (YS) og Kommunenes Sentralforbund har partene senere kommet frem til et anbefalt forslag, mens det er vedtatt lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom:

- Norsk Helse- og Sosialforbund og Kommunenes Sentralforbund
- Norsk Sykepleierforbund, Norsk Radiografforbund og Norsk Ingeniørorganisasjon NITO på den ene side og Kommunenes Sentralforbund på den andre
- Akademikernes Fellesorganisasjon og staten v/Arbeids- og Administrasjonsdepartementet
- Navo/Telenor og LO-stat

4.1.3.3 Oppsummering

Privat sektor

Området LO/NHO

- Et generelt tillegg på 3 kroner per time for alle.
- I verkstedoverenskomsten ble skifttillegget økt og beregningsmåten for offshore-tillegget endret.
- For byggfagene ble minstelønnsatsene økt.
- I hotellvirksomhet ble det gitt et lavtlønnstillegg 1. april på 2 kroner per time for de fleste. Minstelønnsatsene ble hevet med 1 krone per time for de fleste og med 3 kroner for kokker. En pott til bruk for likestillingstillegg i den enkelte bedrift ble vedtatt.
- I rutebiloverenskomsten ble det gitt et tillegg til alle på 9 kroner per time. Godssjåførene i nærtransport fikk i tillegg 1,50 kroner per time og fagarbeidertillegget ble økt med 1 krone per time.

Varehandelen

- Et generelt tillegg fra 1. april på 5 kroner per time.
- I tillegg ble satsene for ulempetillegget økt.

Forsikringsvirksomhet

- Et generelt tillegg fra 1. juli på 4,1 prosent eller minst 10 000 kroner per år fra 1. juli.

Forretnings- og sparebanker

- Et generelt tillegg fra 1. mai på 4,1 prosent eller minst 10 000 kroner per år fra 1. mai. Samlet utgjør oppgjøret 4,5 prosent per 1. mai.

Medlemmet Stensaker, med tilslutning fra Haugen, tar foranstående til orientering

Offentlig sektor

Staten

- Et generelt tillegg fra 1. mai 1998 på kr 10 000 per år på alle trinn på hovedlønnstabellen. I tillegg tekniske harmoniseringer av lønnstabellen mellom ltr 2-13 og ltr 26-35 fra samme dato. Det er lagt til fire nye lønnstrinn på tabellen. Samlet utgjør lønnsendringene 4,25 prosent per 1. mai 1998.
- Endringer av begynnerlønningene på lønnsrammene med virkning fra 1. august 1998, tilsvarende 0,17 prosent av lønnsmassen.
- En avsetning på 2,0 prosent per dato til sentrale justeringsforhandlinger med virkning fra 1. august 1998. Kvinner og skoleverket skal ha en større andel av lønnsmidlene enn en pro rate fordeling tilsier.
- Med virkning fra 1. september 1998 skal det føres lokale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 0,55 prosent av lønnsmassen. Kvinner bør få en større andel av potten enn en pro ratefordeling tilsier.
- Med virkning fra 1. mai 1998 er det gjort endringer i Hovedavtalens forhandlingsbestemmelser/fellesbestemmelser, herunder en økning i enkelte ulempetillegg.

Kommunene

- Fra 1. mai gis det et generelt tillegg på kr 10 000 per år tilsvarende 4,85 prosent. I tillegg enkelte tekniske harmoniseringer av lønnstabellen mellom ltr 2-13 og ltr 26-35 fra samme dato.
- Det er foretatt sentrale justeringer av lønnsrammer og lønnsstruktur som utgjør 2,43 prosent med virkning fra 1. september.
- En pott til lokale forhandlinger per 1. november på 0,78 prosent.

4.2 Økonomisk ramme for oppgjøret - tilbud og krav.

Riksmeklingsmannens skisse gir en årslønnsvekst på 5,75 prosent og en nivåheving (datovirkning, det vil si virkninger for 12 måneder) på 7,05 prosent. Lønnsmassen til Staten er på omlag 58 milliarder kr. Feriepenger er på 10,2 prosent og Folketrygdavgiften er på 14,3 prosent. Lønnsmassen inklusive sosiale kostnader er dermed på 72 milliarder kr. Nivåhevingen på 7,05 prosent innebærer at tilbudet vil gi økte lønnsutgifter, inklusive sosiale omkostninger, på vel 5 milliarder kr på årsbasis.

I tillegg til tilbudene gitt i Riksmeklingsmannens skisse har AF-Stat fem krav som lar seg kostnadsberegne. Kostnadene som gis nedenfor er kostnader i tillegg til Riksmeklingsmannens skisse, og til de justeringer som allerede er foretatt og som berører krav fremsatt av AF-Stat.

4.2.1.1 Krav 1. Hovedtariffavtalens vedlegg 1, lønnsplanhefte nr 36, endres med virkning fra 1.8.1998..

Bidraget til årslønnsveksten er på 0,43 prosentpoeng. Den såkalte datovirkningen, dvs årslønnsveksten med et hypotetisk virkningstidspunkt 1.1, er på 1,04 prosentpoeng. Denne datovirkningen innebærer at nivået på lønnsmassen i statens tariffområde blir hevet med 1,04 prosent. En slik økning innebærer en økning i statens lønnsutgifter, inklusive sosiale kostnader, på 748 millioner kr pr år.

4.2.1.2 Krav 2. Det avsettes en pott på 2 prosent til lokale forhandlinger med virkning fra 1.9.1998.

Bidraget til årslønnsveksten er på 0,52 prosentpoeng og til nivåhevingen (datovirkningen) på 1,55 prosentpoeng. Denne nivåhevingen innebærer en økning i statens lønnsutgifter, inklusive sosiale kostnader, på 1 116 millioner kr pr år.

4.2.1.3 Krav 3. Hovedlønntabellen endres med virkning fra 1.5.1998 (utjevning av såkalte «hengekøyer»).

Bidraget til årslønnsveksten er på 0,34 prosentpoeng og til nivåhevingen (datovirkningen) på 0,50 prosentpoeng. Denne nivåhevingen innebærer en økning i statens lønnsutgifter, inklusive sosiale kostnader, på 360 millioner kr pr år.

4.2.1.4 Krav 4. Særlige satser reguleres tilsvarende den gjennomsnittlige prosentvise endring i oppgjøret for øvrig med virkning fra 1.5.1998.

Bidraget til årslønnsveksten er på 0,21 prosentpoeng og til nivåhevingen (datovirkningen) på 0,31 prosentpoeng. Denne nivåhevingen innebærer en økning i statens lønnsutgifter, inklusive sosiale kostnader, på 223 millioner kr pr år.

4.2.1.5 Krav 8. Fellesbestemmelsen, inklusive ulempetillegg, endres med virkningstidspunkt 1.5 1998.

Bidraget til årslønnsveksten er på 0,30 prosentpoeng og til nivåhevingen (datovirkningen) på 0,45 prosentpoeng. Denne nivåhevingen innebærer en økning i statens lønnsutgifter, inklusive sosiale kostnader, på 324 millioner kr pr år.

Disse fem kravene gir samlet en økt kostnad for Staten, inklusive sosiale kostnader på 2 771 millioner kr.

Medlemmet Stensaker, med tilslutning fra Haugen, slutter seg til foranstående.

4.3 Nærmere om den aktuelle tvist

4.3.1 Generelt

4.3.1.1 Utgangspunkt for Rikslønnsnemndas vurderinger

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum skal bemerke:

Ved avgjørelsen av den foreliggende tvist vil disse medlemmer ta utgangspunkt i den beskrivelse som er gitt foran under pkt 4.1 av den økonomiske situasjonen for landet i dag. De trekk som beskrives i norsk og internasjonal økonomi stiller store krav til en stram politikk på alle felt i samfunnet. Det er derfor i dagens situasjon svært liten mulighet for å øke samfunnets lønnskostnader ytterligere utover det årets inntektsoppgjør innebærer. Bare i den grad den alminnelige årslønnsveksten ikke berøres i særlig grad, vil Rikslønnsnemnda kunne imøtekomme krav fra spesielle grupper. Det må i så fall stilles store krav til begrunnelse for et slikt krav om endring av et oppgjør som allerede er vedtatt av om lag 3/4 av arbeidstakerne innenfor dette tariffområdet.

Medlemmet Stensaker, med tilslutning fra Haugen tar foranstående til orientering.

Staten har i sin prosedyre for nemnda fremhevet at LO-stat, YS-S og NL i Riksmeklingsmannens møtebok har tatt forbehold om å kreve opptatt nye forhandlinger dersom andre organisasjoner i forhandlinger, under mekling eller i nemndsbehandling oppnår bedre resultat enn det som følger av den vedtatte avtalen. Disse medlemmer viser til at nemndas nøytrale medlemmer i flere kjennelser i forbindelse med lønnsoppgjøret i 1995, hvor tilsvarende reforhandlingsklausuler var inntatt i tariffavtalen, uttalte at man hadde en viss forståelse for at slike forbehold tas i forhold til andre organisasjoners forhandlinger og mekling, i alle fall så lenge ikke kravet om reforhandlinger fremmes ved ethvert bagatellmessig avvik i sluttresultatet. Det heter videre:

«Men disse medlemmer tar prinsipielt avstand fra at forbeholdet også gjelder i forhold til Rikslønnsnemndas behandling. Rikslønnsnemnda skal etter forutsetningene ha en uavhengig og selvstendig stilling i norsk arbeidsliv og ta stilling til den enkelte tvist på fritt grunnlag. Reforhandlingsklausulen kan oppfattes som et forsøk på å legge nemnda under press. Disse medlemmer vil for sin del søke å unngå å skjele til klausulen ved avgjørelsen av de tvistes spørsmål som til enhver tid forelegges nemnda.»

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum slutter seg til disse bemerkningene, og vil legge samme synspunkt til grunn for sin behandling av tvistes spørsmålene.

Medlemmet Tolg skal bemerke:

Reforhandlingsklausul har vært benyttet i svært mange år i tarifforhandlingene i offentlig sektor. På det grunnlaget er dette medlem forbauset over at det i tilknytning til nærværende tvist trekkes opp "prinsipielle oppfatninger" om reforhandlingsklausulens rekkevidde.

En vesentlig bakgrunn for bruken av reforhandlingsklausul i statlig sektor, er at det på arbeidstakersiden er 4 parter med hovedsammenslutningsstatus og som har selvstendig forhandlingsrett, men som i praksis inngår likelydende hovedtariffavtaler. Dette har bl.a. sammenheng med at flere hovedsammenslutninger organiserer de samme grupper, og ulike avtaler ville nærmest bli umulig å praktisere. Likelydende avtaler er også viktig for å kunne føre en helhetlig og sammenhengende personal- og tariffpolitikk.

Ut fra at flere hovedsammenslutninger har en betydelig bredde i medlemstilslutningen (noe som for øvrig også er et viktig poeng med hovedsammenslutningssystemet), vil bedømmelsen av forhandlings- eller meglingsresultatet skje ut fra en helhetsbetraktning. Ved en slik helhetsbedømmelse er et helt sentralt element om det foreliggende forslag etter all sannsynlighet blir det endelige for alle impliserte parter. For nettopp å sikre dette, tas forbehold om reforhandlinger dersom andre skulle få annerledes avtale.

Poenget med reforhandlingsklausulen er å påvirke resultatet i forhold til øvrige forhandlingsparter. Når det i dag er mulig å vedta forhandlings- eller meglingsforslag for den enkelte hovedsammenslutning uten at forslaget samtidig vedtas av alle hovedsammenslutninger, er det nettopp fordi man - gjennom bruk av reforhandlingsklausulen - kan anta at det foreliggende forslag blir det endelige, eller at en endring gir mulighet for nye forhandlinger. Dersom Rikslønnsnemndas kjennelser skulle være unntatt fra en slik klausul, ville det innebære så stor usikkerhet om resultatet at klausulens verdi ville bli sterkt redusert.

En klar følgeeffekt av at nemnda ikke er bundet av en klausul ville bli lavere motivasjon for å finne forhandlings- eller meglingsløsninger nettopp for i stedet å oppnå en behandling i Rikslønnsnemnda av den aktuelle tvist. Dette vil i praksis føre til mer bruk av meglingsinstituttet og konflikttretten.

Ut fra dette mener dette medlem at en begrensning av reforhandlingsklausulen vil være lite aktuelt sett fra et arbeidstakersynspunkt idet en slik begrensning etter all sannsynlighet vil redusere motivasjon for å finne forhandlings- eller meglingsløsninger, øke antall saker i Rikslønnsnemnda og sist, men ikke minst, bidra til å øke antall konflikter i offentlig sektor. For øvrig regner dette medlemmet med at partene også i framtida vil fortsette sin praksis med nøye å vurdere sin bruk av reforhandlingsklausul

4.3.1.2 Rikslønnsnemndas kompetanse

Staten har sterkt fremholdt at AFs påstand inneholder krav som hører hjemme i justeringsforhandlingene, som staten gjennomførte umiddelbart etter at Riksmeklingsmannens skisse var blitt vedtatt av de øvrige hovedorganisasjonene i staten. At justeringsforhandlingene ble gjennomført så snart, og uten at AF-S deltok, var – hevdes det – en nødvendig konsekvens av den merknad som ble inntatt i Riksmeklingsmannens møtebok under pkt 1.4.1.1 om sentrale justeringsforhandlinger første avtaleår, hvor det het at disse forhandlingene «føres snarest mulig etter meglingsavlutning». AF-S reserverte seg ikke mot denne merknaden.

Det anføres fra statens side at Rikslønnsnemndas kompetanse er begrenset til å avgjøre tvister mellom staten og en forhandlingsberettiget hovedorganisasjon som ikke er «løst ved meglings» etter tjenestetvistloven. Under meklingen var det enighet mellom partene om å legge AFs forskjellige justeringskrav til side. Disse kravene har dermed ikke vært gjenstand for mekling, og det ligger følgelig, etter statens syn, også utenfor Rikslønnsnemndas kompetanse å ta stilling til disse kravene. Staten har for øvrig også fremholdt at det er et viktig prinsipp at man opererer med én hovedtariffavtale i staten, og dersom Rikslønnsnemnda skulle ta ett eller flere av AFs krav til følge, vil dette føre til at AF oppnår en egen tariffavtale, med mindre staten aksepterer å gjøre AFs betingelser gjeldende også for alle øvrige arbeidstakere. Staten minner i denne sammenheng om at man ikke har – og heller ikke forutsettes å skulle ha – oversikt over de enkelte arbeidstakernes organisasjonsforhold.

AF-S har i denne sammenheng gjort gjeldende at deres krav, som også omfattet justeringer av flere arbeidstakergrupper, ble overlevert staten forut for mekling, og disse kravene ble ikke på noe tidspunkt trukket tilbake. De var dermed gjenstand for mekling, selv om partene av praktiske grunner valgte å ikke gå nærmere inn på disse under meklingen, og det ligger, etter AFs syn, innenfor Rikslønnsnemndas kompetanse å ta stilling til disse. At staten nå vil kunne få problemer i forhold til de øvrige organisasjonene som har godtatt lønnsoppgjøret og gjennomført justeringsforhandlinger, er et resultat av at staten valgte å gjennomføre justeringsforhandlingene uten å vente på at AF-S fikk sine krav behandlet av nemnda. AF viser for øvrig til at man forkastet hele den skisse Riksmeklingsmannen la frem, og at det derfor ikke var nødvendig spesielt å reservere seg i forhold til merknaden om gjennomføring av justeringsoppgjøret.

Rikslønnsnemndas medlemmer Mo, Strøm og Evensen Norum viser til at AF-S sine krav var fremsatt for staten forut for mekling, og konstaterer at disse krav ikke på noe tidspunkt er trukket tilbake. At man – med samtykke fra AF-S – ikke behandlet disse krav nærmere under meklingen, kan ikke tolkes som et frafall av kravene. Det ligger dermed innenfor nemndas kompetanse å avgjøre disse kravene.

Medlemmet Stensaker har ikke påstått at AFs justeringskrav ble trukket under forhandlingene/ meklingen. Dette medlemmet vil imidlertid fastholde at justeringskrav, dvs. justering av enkelte stillingsgrupper, jf tjenestetvistloven § 29 pkt. 1 og 2, ikke var tema verken under forhandlingene eller under meklingen.

Medlemmet Stensaker, konstaterer at det som var tema under meklingen var størrelsen på de økonomiske elementene og oppgjørets innretning og profil, herunder bl.a størrelsen på avsetninger til sentrale justeringsforhandlinger og virkningstidspunkt for disse.

Når det gjelder spørsmålet om justeringer av konkrete stillingsgrupper i forbindelse med tariffoppgjør i staten, viser medlemmet Stensaker, med tilslutning fra Haugen til tjenestetvistlovens § 14. Av lovens § 14. 2. ledd fremgår det, etter disse medlemmers oppfatning, at tvister som er nevnt i denne bestemmelsen er unntatt fra meglings og at slike tvister skal bringes inn for Statens Lønnsutvalg til avgjørelse, jf tj.tvl § 29. Etter disse medlemmenes oppfatning har denne tolkning også støtte i det som er anført i Ot prp. nr 26 (1971/1972, side 2). Det samme syn fremgår også av Tjenestetvistloven med kommentarer av Karl Frimann Dahl (3. utgave side 62).

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum vil også bemerke at vårt system bygger på at de ulike organisasjonene har rett til å gå til arbeidskamp for å få gjennomslag for sine krav i et lønnsoppgjør. Dersom arbeidsgiver og –taker ikke kommer til enighet gjennom forhandlinger, og arbeidskampen medfører fare for liv eller helse, kan Stortinget henvise arbeidstakernes krav til tvungen voldgift ved Rikslønnsnemnda. Rikslønnsnemndas kjennelse får virkning som en tariffavtale. Dersom arbeidsgiver, vitende om at en stor organisasjons krav fortsatt står til behandling ved Rikslønnsnemnda, velger å gå til justeringsforhandlinger uten at denne organisasjonen er representert, tar arbeidsgiver den risiko at denne organisasjonen ved voldgift oppnår en annen og mer gunstig tariffavtale enn hva som ligger til grunn for justeringsoppgjøret med de øvrige organisasjonene. Dette kan staten ikke ha vært ukjent med, og disse medlemmer forutsetter at det har vært en kalkulert risiko som er blitt tatt. Etter disse medlemmers oppfatning bør hovedregelen være at alle store arbeidstakerorganisasjoner deltar i slike justeringsforhandlinger. Dersom Rikslønnsnemnda skulle anses avskåret fra å ta organisasjonens krav til følge som en konsekvens av at staten i mellomtiden har gjennomført justeringsforhandlinger med de øvrige organisasjonene, og dermed bundet seg opp i forhold til disse, ville nemndsbehandlingen bli illusorisk. Disse medlemmer vil derfor ikke legge vekt på dette forhold under sin behandling av kravene fra AF-S.

Medlemmet Stensaker, med tilslutning fra Haugen og Tolg vil bemerke:

Etter sonderinger mellom partene la Riksmeklingsmannen frem en skisse til en ny hovedtariffavtale i staten. Riksmeklingsmannen understreket at skissen ble lagt fram som en helhetlig løsning som partene enten måtte akseptere eller forkaste. Ett av punktene i denne skissen var merknaden om at de sentrale justeringsforhandlingene skulle «føres snarest mulig etter meglingsavslutning». Disse medlemmene mener at alle parter - herunder staten - er forpliktet til å følge opp de avtaler som inngås.

4.3.1.3 Særlig om akademikernes situasjon

Staten har i sitt prosesskriv fremholdt at statlig virksomhet skiller seg fra den private ved at de tjenester som produseres, i det vesentlige ikke omsettes i et marked, og at virksomhetene har et bredt spekter av oppgaver, kompetanse og størrelse, hvis omfang fastsettes gjennom politiske vedtak.

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum vil peke på at offentlig sektor i Norge ikke er spesielt stor sammenholdt med andre OECD-land. Der Norge skiller seg fra de øvrige OECD-landene, er at man i Norge i stor grad omfordeler inntekter gjennom skatter og overføringer. Det kan også fastslås at det er en forholdsvis bred politisk enighet om omfanget av de statlige tjenestene. Både som følge av den myndighetsutøvelse som staten står for, og som følge av de oppgaver staten har ansvaret for, er staten en viktig arbeidsplass i vårt samfunn.

For at statlig tariffområde skal kunne holde et forsvarlig nivå på de ulike tjenestene, er staten avhengig av å rekruttere og beholde kvalifisert arbeidskraft, så vel til oppgavene innenfor sentralforvaltningen og de ytre etater, som til skoler, helsevesen, rettsvesen etc. Akademisk utdannet arbeidskraft er viktig i denne sammenheng. Denne arbeidskraften etterspørres også av privat sektor, og det er stor konkurranse om de dyktigste

medarbeiderne. Dette kan være et stort problem for staten som arbeidsgiver, og det kan også utgjøre et stort problem for brukerne av statens tjenester, som er avhengig av at disse holder et høyt faglig nivå. En særlig side av dette er alle former for myndighetsutøvelse fra forvaltningens side, hvor rettssikkerheten er avhengig av kvaliteten på den saksbehandling som skjer. I alle de tilfelle hvor statlige myndigheter treffer avgjørelser som direkte påvirker borgernes rettsstilling, bør staten – ideelt sett – besitte de dyktigste medarbeiderne.

Det er under behandlingen for Rikslønnsnemnda dokumentert at akademikene har hatt en mindrelønnsutvikling over flere år i staten, ikke minst i forhold til privat sektor. Dette er en faretruende utvikling som kan føre til at staten får problemer med å rekruttere dyktige akademikere, og som fører til stor gjennomtrekk av unge akademikere i stillinger som anses som meritterende for det private næringsliv.

Lønn er ikke det eneste kriterium av betydning ved valg av arbeidssted, og lønn er i mange tilfelle heller ikke det viktigste kriteriet. Det kan være fordeler ved å velge staten som arbeidsgiver som tilsier at lønnen kan ligge under hva privat sektor er villig til å gi, og en skjermet sektor som staten bør ikke under noen omstendigheter være lønnsledende. Det er likevel slik at dersom en stadig mindrelønnsutvikling fører til en gradvis nedgang i kvaliteten på de tjenester som utføres, får dette betydning for arbeidsmiljøet. En svekkelse av det faglige nivået vil også på sikt kunne få betydning for statens muligheter til å rekruttere akademisk arbeidskraft, og det vil kunne påvirke arbeidstakernes motivasjon til å gjøre en best mulig jobb. Over tid vil dette dermed være en utvikling som kan være selvforsterkende.

Akademikerlønningene i offentlig sektor vil også kunne få betydning for individers valg av utdanning. Dette er bl a påpekt av Rikslønnsnemnda i kjennelse i tvisten mellom staten og AF i forbindelse med mellomoppgjøret i 1995.

Lønnsoppgjørene i staten gjennom mange år har, med noen unntak, vært profilert som lavtlønnsoppgjør, og har ført til at lønnsforskjellene mellom arbeidstakere med og uten akademisk utdanning er blitt utjevnet. Dette har hatt den positive effekt at prisen på akademisk arbeidskraft i Norge er lavere enn i land det er naturlig å sammenligne seg med, hvilket har gitt Norge en konkurransefordel. Denne utviklingen har imidlertid også hatt sine omkostninger, som disse medlemmer har beskrevet ovenfor. Det er disse medlemmers syn at det er viktig at disse kostnadene ikke blir for store. Disse medlemmer vil vurdere AF-S sine ulike krav på denne bakgrunn. Samtidig må disse synspunkter veies opp mot den økonomiske situasjon landet er inne i, og betydningen av det allerede svært kostbare lønnsoppgjør som er foretatt.

Medlemmet Folkestad deler de nøytrale medlemmenes vurdering når det gjelder mindrelønnsutviklingen for akademikene i det statlige tariffområdet. Dette har ført til rekrutteringssvikt for store grupper innen, helse, undervisning og teknisk sektor. Denne utviklingen har ført til et redusert tjenestetilbud fra det offentlige og at det skjer en gradvis nedgang i kvaliteten på tjenester bl.a. ved at arbeidsmiljø og faglig miljø forringes.

Dette medlemmet vil reservere seg mot at det offentlige ikke “under noen omstendigheter” kan være lønnsledende. I hvert fall kan det ikke være slik at alle stillinger i det statlige tariffområdet skal ha lavere lønn enn sammenlignbare stillinger i privat sektor.

Medlemmet Stensaker, med tilslutning fra Haugen, vil påpeke at staten generelt ikke har hatt store rekrutteringsproblemer. Det økende presset i arbeidsmarkedet har imidlertid medført at staten på enkelte områder har merket vanskeligheter med å rekruttere enkelte spesialister og faggrupper med særskilt spisskompetanse.

Disse medlemmene vil imidlertid understreke at staten har et nøytralt lønssystem, med stor grad av fleksibilitet og virkemidler både sentralt og lokalt som gjør det mulig å rekruttere kvalifisert arbeidskraft.

Videre vil medlemmet Stensaker, med tilslutning fra Haugen, presisere at oppgjørene i staten de siste årene har skjedd ut fra en helhetsbetraktning hvor partene har funnet balanserte løsninger som har ivaretatt grupper på **alle** nivåer.

4.3.2 Kravene som er reist av AF-S

4.3.2.1 Påstandens pkt 1

AF-S har nedlagt påstand i i alt 10 punkter, som vil bli behandlet i det følgende. Påstandens pkt 1 lyder slik:

«Hovedtariffavtalens vedlegg 1, lønnsplanheftet nr 36, tillagt AFs gjenstående krav, jfr vedlegg, gjøres gjeldende med virkning fra 01.08.98.»

De vedleggene det er vist til i påstanden, inneholder detaljerte krav om endring av lønnsplanheftet for så vidt gjelder de yrkesgrupper hvor AF-S organiserer medlemmer.

Kravet bygger på det lønnsplanhefte som er resultat av de justeringsforhandlinger som ble gjennomført etter at de øvrige organisasjonene vedtok Riksmeklingsmannens skisse, og som har medført at enkelte av AFs opprinnelige krav helt eller delvis er blitt innfridd. Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum vil bemerke at det følger av disse medlemmers bemerkninger under pkt 4.3.1.2, at disse medlemmer anser at det ligger innenfor rammen av de påstander som er nedlagt, og dermed også innenfor Rikslønnsnemndas kompetanse, å fastsette dette resultatet også for AFs del. De kravene som gjenstår, er av partene beregnet å gi et tilskudd til årslønnsveksten på 0,43 prosentpoeng. På årsbasis innebærer kravet en nivåheving på 1.04 prosentpoeng, hvilket tilsvarer en lønnsvekst på årsbasis på 748 millioner kr, inkl. sosiale kostnader.

Medlemmet Stensaker med tilslutning av Haugen viser til det som er inntatt i merknad under pkt 4.3.1.2.

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum viser til det som er uttalt innledningsvis om de økonomiske forutsetninger for inntektsoppgjøret. Disse medlemmer finner at det ikke kan være økonomisk grunnlag for en slik ytterligere heving av statens lønnsutgifter, og kan av denne grunn ikke ta kravet til følge. Disse medlemmer viser imidlertid til sine bemerkninger foran under pkt 4.3.1.3, og ber partene om å ha disse synspunkt for øye ved neste oppgjør.

Medlemmet Folkestad viser til de nøytrale medlemmers synspunkt under pkt. 4.3.1.3. Med den dokumenterte mindrelønnsutviklingen som man har hatt over flere år i det statlige tariffområdet, mener dette medlemmet at det nettopp ved dette tariffoppgjøret, som i noen grad bryter med foregående års trange rammer, burde være mulig å imøtekomme enkelte økonomiske krav. Dette vil være mulig uten at det ville virke negativt inn på den økonomiske situasjon landet er inne i.

4.3.2.2 Påstandens pkt 2

Påstandens pkt 2 (herunder pkt 2.1) lyder slik:

«Det avsettes en pott på 2 prosent til lokale forhandlinger med virkning fra 01.09.98.

Som en sentral føring på de lokale forhandlingene tas inn:

De lokale forhandlingene skal ivareta hensynet til likeverdig uttelling for stillingens krav til utdanning, kompetanse og ansvar samt arbeidsbelastning i stillingen.»

Bidraget til årslønnsveksten er beregnet til 0,52 prosentpoeng, og med en nivåheving på årsbasis på 1,55 prosentpoeng, hvilket tilsvarer en økning i statens lønnsutgifter på 1 116 millioner kr pr år.

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum viser til sine bemerkninger foran under pkt 4.3.2.1. Heller ikke dette kravet kan av økonomiske grunner innfris i dette lønnsoppgjøret.

4.3.2.3 Påstandens pkt 3

Denne har følgende ordlyd:

«Hovedlønstabellen endres med virkning pr 01.05.1998 i tråd med Riksmeklingsmannens skisse t.o.m. ltr 33 og i henhold til AFs krav, jfr. bilag 8 punkt 3.3 og bilag 9 f.o.m. ltr 34.»

Dette kravet har sammenheng med et ønske om å utjevne såkalte «hengekøyer», dvs at trinnavstanden mellom lønnstrinnene i enkelte områder av hovedlønstabellen er kortere enn ellers. Ved gjennomslag for kravet er bidraget til årslønnsveksten beregnet til 0,34

prosentpoeng, og nivåhevingen blir på 0,5 prosentpoeng. Denne nivåhevingen tilsvarer økte lønnsutgifter med 360 millioner kr på årsbasis.

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum finner at dette kravet ikke er tilstrekkelig godt utredet med henblikk på konsekvensene for de ulike arbeidstakergruppene og forholdet mellom disse. Det er vanskelig å foreta slike justeringer uten at samtlige organisasjoner er representert. Kravet tas derfor ikke til følge.

4.3.2.4 Påstandens pkt 4

Denne er formulert slik:

«Særlige satser reguleres tilsvarende den gjennomsnittlige prosentvise endring i oppgjøret for øvrig.»

Dette kravet er beregnet å gi et bidrag til årslønnsveksten på 0,21 prosentpoeng, og til nivåhevingen på årsbasis på 0,31 prosentpoeng. Økningen i statens lønnsutgifter, inkludert sosiale kostnader, utgjør 223 millioner kr på årsbasis.

Også dette kravet vil nemndas medlemmer Mo, Strøm og Evensen Norum måtte avvise under hensyn til den økonomiske situasjonen, som etter disse medlemmers oppfatning ikke gir rom for en økning av statens lønnsutgifter i dette omfang.

4.3.2.5 Påstandens pkt 6 og 7

Disse lyder slik:

«AF tar til etterretning pkt. 5.7 samt protokolltilførsel nr 3 i Riksmeklingsmannens skisse vedrørende etter- og videreutdanning og forutsetter at den gjøres gjeldende for AFs grupper.

AF tar til etterretning protokolltilførsel nr 5 i Riksmeklingsmannens skisse vedrørende fjernarbeid og forutsetter at den gjøres gjeldende for AF.»

Kravet innebærer at AF, på tross av at man har forkastet Riksmeklingsmannens skisse, ønsker at disse delene skal gjøres gjeldende for deres medlemmer. Det er ingen uenighet mellom partene på dette punkt.

4.3.2.6 Påstandens pkt 8

AF har som pkt 8 nedlagt påstand om at fellesbestemmelsene i Hovedtariffavtalen skal endres i tråd med det krav som ble presentert under forhandlingene. Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum finner det unødvendig å gjengi disse krav detaljert i denne sammenheng. Et gjennomslag for disse krav vil gi et bidrag til årslønnsveksten på 0,30 prosentpoeng, og nivåhevingen vil bli på 0,45 prosentpoeng, tilsvarende en økning av

lønnsutgiftene på årsbasis på 324 millioner kr. Disse medlemmer viser til bemerkningene under de tidligere punkter, og finner at kravet ikke kan tas til følge.

4.3.2.7 Påstandens pkt 9

Denne lyder slik:

«Øvrige endringer i Hovedtariffavtalen som følger av Riksmeklingsmannens skisse forutsettes gjort gjeldende for AFs grupper med unntak av pkt 2 Lokale forhandlinger, underpunkt 2.1 Parter hvor nytt 2. ledd utgår.»

Det nye annet ledd som ikke aksepteres, inneholder en tilråding fra de sentrale partene om at hovedsammenslutningenes medlemsorganisasjoner/Norsk Lærerlag og eventuelle underavdelinger av disse fører lokale forhandlinger etter «hovedsammenslutningsmodellen», slik at organisasjonene under en hovedsammenslutning opptrer som en part under de lokale forhandlingene.

Dette kravet har ingen umiddelbare økonomiske konsekvenser. Nemndas medlemmer Mo, Strøm og Evensen Norum finner at den endring av Hovedtariffavtalen på dette punkt som de øvrige parter i oppgjøret har sluttet seg til, har gode grunner for seg, og anser det uheldig om AF på dette punkt skulle oppnå en annen avtale enn de øvrige. Kravet vil av denne grunn ikke bli tatt til følge.

4.3.2.8 Påstandens pkt 10

Under pkt 10 i påstanden har AF reist krav om at uorganiserte tjenestemenn skriftlig skal søke om eventuell regulering av sine lønnsforhold.

Medlemmene Mo, Strøm og Evensen Norum viser til at dette vil bryte med det statlige systemet med et «enhetlig og helhetlig» lønssystem for alle arbeidstakere. Det vil også kreve at arbeidsgiver holder oversikt over den enkelte ansattes organisasjonsforhold. Disse medlemmer ser store fordeler ved et slikt felles lønssystem for alle arbeidstakere i staten, og vil av denne grunn ikke ta dette kravet til følge.

4.3.3 Virkningstidspunkt

AF har som pkt 5 nedlagt påstand om at virkningstidspunktet for det generelle tillegget skal settes til 1 mai 1998, med den begrunnelse at arbeidstakere ikke skal straffes for en lovlig arbeidskamp. Det er videre vist til at meklingen i dette tilfellet først ble avsluttet 30 mai 1998, noe AF ikke kan lastes for.

Det er lang praksis i Rikslønnsnemnda for at virkningstidspunktet for de generelle tillegg settes til det tidspunkt arbeidet ble gjenopptatt når et forbund har vært i arbeidskamp. Nemndas medlemmer Mo, Strøm og Evensen Norum ser ikke grunn til å fravike denne praksis, og fastsetter virkningstidspunktet til 15 juni 1998 for de medlemmer av AF som har streikerett.

Rikslønnsnemndas kjennelse 6/1998

Rikslønnsnemndas kjennelse omfatter i dette tilfellet også grupper som ikke har streikerett, jf tjenestetvistloven § 26 a. I henhold til tidligere praksis fastsettes virkningstidspunktet for disse grupper til 1 mai 1998.

Medlemmet Folkestad vil bemerke at en lang praksis alene ikke er et argument for å sette virkningstidspunktet for det generelle tillegget til tidspunktet for avslutningen av streiken. Dette medlemmet hevder at virkningstidspunktet må underlegges en konkret vurdering i den enkelte sak, og man må i denne sammenheng bl.a vurdere den streikende parts herredømme over tidspunktet for avslutningen av meklingen.

Dette medlemmet vil understreke at meklingen ble avsluttet 30 mai, en måned etter det avtalefestede reguleringstidspunkt, noe AF ikke hadde herredømme over, og at den lovlige streiken ble avblåst på grunn av anmodningen fra kommunalministeren. Kostnaden for det generelle tillegget er beregnet for alle arbeidstakere til 1 mai 1998.

Alt dette tilsier at reguleringsdatoen bør settes til 1 mai 1998

*****

Medlemmet Folkestad stemmer etter dette for AFs påstand.

Medlemmet Stensaker stemmer etter dette for staten v/AADs påstand.

*****

Saken ble etter dette tatt opp til votering. Flertallets syn har vunnet frem gjennom følgende:

III SLUTNING

1. Hovedtariffavtalen i staten for 1 mai 1996 - 30 april 1998, med de endringer som fremgår av Riksmeklingsmannens møtebok datert 28 mai 1998 fastsettes som Hovedtariffavtale frem til 30 april 2000 for de medlemmer av Akademikernes Fellesorganisasjon som er omfattet av Hovedtariffavtalen, med unntak for virkningsdato.

Virkningsdato for de medlemmer som ikke omfattes av tjenestetvistloven § 26 a settes til 15 juni 1998.

Virkningsdato for de medlemmer som omfattes av tjenestetvistloven § 26 a settes til 1 mai 1998.

2. Hovedtariffavtalens vedlegg I, lønnsplanhefte 36, gjøres gjeldende for de medlemmer av Akademikernes Fellesorganisasjon som er omfattet av Hovedtariffavtalen, med virkning fra 1 august 1998.

Ellen Mo

Steinar Strøm

Anne-Britt Evensen Norum

Anders Folkestad

Randi Stensaker

Ikke stemmeberettigede medlemmer:

Berit Tolg

Ingrid Haugen

